

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Özel Eğitim Anabilim Dalı
Özel Eğitim Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ÖZEL EĞİTİM ÖĞRENCİLERİNE REHBERLİK ARAŞTIRMA
MERKEZLERİNDE BELİRLENEN AMAÇLARIN OKULLARDA
HAZIRLANAN BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMLARI
İLE UYUMUNUN İNCELENMESİ**

Seher BÜYÜKSOYLU
ORCID: 0000-0002-2430-7686

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ
ORCID: 0000-0002-4989-2893

Konya, 2023

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın baőından sonuna kadar bana zaman ayıran, deneyim ve bilgisiyle yol gösteren danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ'a sabrı ve desteklerinden dolayı saygı, sevgi ve teőekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitiminde motive olmada desteğini her zaman hissettiğimiz bölüm baőkanımız Prof. Dr. Hakan SARI'ya ve özel eğitim bölümündeki değerli hocalarıma ve önerileriyle çalıőmama katkı sunan jüri üyem Dr. Öğretim Üyesi Bekir BURAL'a içtenlikle teşekkür ederim.

Tezin uygulama aşamasında Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi özel eğitim okullarında, rehberlik ve araştırma merkezleri ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan baőta değerli mesai arkadaőım Ahmet AVŐAR olmak üzere tek tek isimlerini yazamadığım ve çalıőmama katkı sağlayan kıymetli öğretmen arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Burada adını anamadığım ancak her zaman yanımda olan, beni destekleyen tüm arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma teşekkür ederim.

Bütün eğitim hayatım boyunca her zaman beni destekleyen, yanımda olan canım annem ve babama, tez yazma sürecinde sabrı ve desteği için akıl hocam ve yol arkadaőım, en büyük destekçim, eőim Cemal BÜYÜKSOYLU'ya ve beni büyüten, geliştiren biricik kızlarım Elif ve Beyza'ya teőekkürü bir borç bilirim.

Seher BÜYÜKSOYLU

Haziran 2023

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	2
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	4
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	5
KISALTMALAR	6
ÖZET	7
ABSTRACT	8
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sınırlılıklar.....	6
1.5. Tanımlar	7
2. ALAN YAZINI	9
2.1. Kuramsal Çerçeve İle İlgili Araştırmalar	9
2.1.1. Özel Eğitimde Değerlendirme	9
2.1.2. Özel Eğitimde İş Birliği	10
2.1.3. İş Birliğinde Ekip Modelleri.....	10
2.1.4. Okul, RAM ve Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Arasında İş Birliği....	10
2.1.5. RAM’larda Değerlendirme ve Tanılama.....	11
2.1.6. Okullarda Değerlendirme ve Tanılama	11
2.2. İlgili Araştırmalar	15
2.2.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	15
2.2.2. Türkiye Dışında Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyin Tanılama Süreçleri.....	18
3. YÖNTEM	18
3.1. Araştırmanın Modeli	18
3.2. Katılımcılar.....	18
3.3. Veri Toplama Aracı.....	20
3.4. Verilerin Toplanması.....	21
3.5. Verilerin Analizi.....	21
4. BULGULAR	23
5. TARTIŞMA	43
5.1. Tartışma.....	43
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	45
6.1. Sonuç	45
6.2. Öneriler.....	46
6.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	47
6.2.2 İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	48
KAYNAKLAR	49
EKLER LİSTESİ	52

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Özel Eğitim Öğrencilerine Rehberlik Araştırma Merkezlerinde Belirlenen Amaçların Okullarda Hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları İle Uyumunun İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **63** sayfalık kısmına ilişkin, 03/08/2023 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **% 22** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

03/08/2023

Seher BÜYÜKSOYLU

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

03/08/2023
Seher BÜYÜKSOYLU

KISALTMALAR

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

BİLSEM: Bilim ve Sanat Merkezi

ÇY: Çoklu Yetersizlik

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEBBİS-RAM Modülü: Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri Rehberlik ve Araştırma Merkezi Modülü

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezi

TDK: Türk Dil Kurumu

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Özel Eğitim Anabilim Dalı
Özel Eğitim Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRENCİLERİNE REHBERLİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNDE BELİRLENEN AMAÇLARIN OKULLARDA HAZIRLANAN BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMLARI İLE UYUMUNUN İNCELENMESİ

Seher BÜYÜKSOYLU

Bu araştırmanın amacı; özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumunun incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden açıklayıcı durum çalışması yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Konya'nın Karatay, Selçuklu ve Meram ilçelerindeki; özel eğitim uygulama okulları I. ve II. Kademe özel eğitim öğretmeni olarak görev yapan sekiz özel eğitim öğretmeni, rehberlik ve araştırma merkezlerinde (RAM) görev yapan sekiz özel eğitim öğretmeni ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan sekiz özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları doğrultusunda; önceki yıllara göre daha az sorun yaşanmasına rağmen RAM'larda yapılan değerlendirmelerde öz bakım becerileri alanında bireyin performansından ziyade ailenin verdiği bilgiler ve görüşleri ışığında kazanım belirlendiği, bu alandaki bazı kazanımların RAM ortamında ve sınırlı sürede gözlenip değerlendirilmesinin mümkün olmadığı yine öz bakım becerilerine ait kazanımların eğitim ortamlarında çalışmasının biraz zor olduğu, evde çalışmasının gerektiği, ailelere bu konuda eğitim verilmesi gerektiği ve bazılarının çalışabileceği uygun ortam olmadığı günlük yaşam becerileri alanının RAM'larda var olan modüllerin dışında da kazanımlar kapsadığı, RAM'larda verilen kazanımların modülde yer alan kazanımlar olmak zorunda olduğu sosyal beceriler alanında son 2 yılda MEBBİS-RAM modül sisteminde yapılan güncellemeyle kazanımların daha uyumlu hale geldiği ama bu alan için modül sisteminin yetersiz kaldığı, iletişim becerileri alanında kazanımların gözlemlenebilir olduğu, öğrencinin RAM'da süreden dolayı yeterli performans sergileyemediği, akademik beceriler alanında öğrenciye özgü program oluşturulmadığı, ailelerin beklentileri doğrultusunda somut becerilerin daha ön planda tutulduğu, çocuğa özgü program gelmediği, RAM'larda yer alan modül sistemiyle ilgili literatürün eksik ya da yetersiz olduğu ve resmi özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin bu amaçlarla ilgili bilgi sahibi olmadıkları, her eğitim ortamının fiziki şartlarının aynı olmadığı, günlük yaşam becerisinin okullarda en güç uygulanabilecek modüllerden birisi olduğu, bir çoğunda uygun ortam olmadığı, sosyal beceriler anlamında ortamdaki diğer öğrencilerin seviyelerinden dolayı uygulamanın zorlaştığı, eğitim ortamının zenginleştirilmesi gerektiği ve akademik beceriler alanında modüldeki kazanımların çok ayrıntılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Destek eğitim programı, bireyselleştirilmiş eğitim programı, eğitsel değerlendirme, eğitsel performans, özel eğitim öğretmeni.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Special Education
Special Education Program
Master Thesis

INVESTIGATION OF THE COMPLIANCE OF THE INDIVIDUALIZED EDUCATION PROGRAM PREPARED IN SCHOOLS WITH THE OBJECTIVES DETERMINED IN THE SPECIAL EDUCATION CHOICES GUIDANCE RESEARCH CENTERS

Seher BÜYÜKSOYLU

The objective of this research is to examine the compatibility of the objectives determined in the guidance research centers with the individualized education programs developed in schools for special education students. The explanatory case study approach, one of the qualitative research designs, was used in the research. Research participants in the Karatay, Selçuklu and Meram districts of Konya; special education practice schools I. and II. It is made up of eight special education teachers who work as special education teachers, eight special education teachers who work in Guidance and Research Centers (RAM) and eight special education teachers who work in rehabilitation centers. The data obtained were analyzed using the descriptive analysis technique. According to the research findings; Although there were fewer problems compared to previous years, in CRC assessments, gains are determined in light of family input and feedback rather than individual performance in self-care skills, and It is not possible to observe and evaluate some of the achievements in this area in a limited time in the RAM social skills environment where it is a bit difficult to work, it is necessary to work at home, families need to be educated on this topic and some are not suitable to work, the field of daily living skills includes gains other than the existing modules in the RAMs, and the given acquisitions in the RAMs have to be the gains in the module With the update made in the MEBBİS-RAM module system in the last 2 years in the field of education, the achievements have become more compatible, but the module system for this field is insufficient, the achievements in the field of communication skills are observable, the student cannot perform adequately in the RAM due to time, and there is no specific program for the student in the field of academic skills, In line with the expectations of families, specific skills are prioritized, there is no specific program for the child, the literature on the system of modules in the RAM is incomplete or insufficient, and the teachers who work in the official special education schools are unaware of these purposes, the physical conditions of each educational environment are the same, it is concluded that the skills for daily life are one of the the most difficult modules to apply in schools there is no adequate environment in most of them, the application is difficult due to the levels of other students in the environment in terms of social skills, the educational environment must be enriched, and the achievements in the module in the field of Academic Skills is very detailed.

Keywords: Educational support program, individualized educational program, educational evaluation, educational performance, special education teacher.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM), eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri vermektedir. Aynı zamanda kendi bölgesinde yer alan özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tanınması, yerleştirilmesi ve eğitsel planlamalarının yapılarak takip edilmesi sürecini yürütmektedir. RAM'lar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] Tebliğler Dergisi, 2008). RAM'lar iki bölümde hizmet vermektedir. Bunlar, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri ve Özel Eğitim Hizmetleri bölümleridir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2018) yer verilen özel eğitim hizmetleri bölümünün görev ve sorumlulukları arasında özel eğitime ihtiyacı olan ya da özel eğitime ihtiyacı olduğu düşünülen bireylerin eğitsel değerlendirme ve tanınmasını yaparak özel eğitim ihtiyacına karar vermek ve eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucu Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında eğitim faaliyetlerini yürüten kurumlarda destek eğitim hizmeti alması uygun görülen özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitim planlarını yapmaktır.

RAM'larda yapılan çocuğun eğitsel değerlendirme ve tanınması "Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu" tarafından çeşitli testler ve bireyin özelliklerine uygun diğer ölçme araçlarıyla yapılır. Tanılamada çocuğun tıbbî değerlendirme raporu ile zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim öyküsü, tüm gelişim alanlarındaki özellikleri, akademik alanlardaki eğitim performansı, ihtiyaçları, eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi ve bireysel gelişim raporu dikkate alınır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen çocuklar için "Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu" ve "Eğitim Planı" hazırlanır. Bu belgeler, özel eğitim kurumlarından eğitim ve destek eğitim hizmeti alan öğrenciler için her yıl yenilenir (MEB, 2020).

1.1. Problem Durumu

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler, gelişim özellikleri bakımından bireysel farklılıklar göstermektedir. Her öğrenci gibi özel eğitime ihtiyacı olan tüm öğrencilerinde, eğitim sürecinden en iyi şekilde yararlanması gerekmektedir. Bu sürecin onların bireysel özellikleri ve yeterlikleri doğrultusunda planlanması, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin yaşamına büyük katkı sağlamaktadır. Öğretim amaçlarının, bu amaçların gerçekleşmesine

hizmet edecek içerik, öğretme ve öğrenme yöntemleri ve değerlendirme etkinliklerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda planlanması gerekmektedir. Bu planlamaya ve uygulamaya öğrencilerin eğitim sürecinin değişik aşamalarında gerçekleştirilecek değerlendirme çalışmalarıyla başlanması gerekmektedir (Diken, 2018). Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitim sürecinin özel eğitime ihtiyacı olan bireyin ihtiyacı ve yeterlikleri göz önüne alınarak düzenlenmesinde hem RAM'lar, rehabilitasyon merkezleri ve okullar sorumludur.

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin RAM'larda yapılan eğitsel tanılması MEB tarafından yetersizlik türlerine (zihinsel, bedensel, görme, işitme, özel öğrenme, dil ve konuşma bozuklukları, otizm spektrum bozukluğu) göre hazırlanan "Destek Eğitim Programı Eğitsel Değerlendirme Formu"na göre yapılmaktadır. Süreç boyunca aileden de bilgi alınmaktadır. Burada görev yapan özel eğitim öğretmenleri ihtiyaç duyduklarında bireyin özelliklerine uygun diğer ölçme araçlarını da kullanmaktadır. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin ilk incelemesinde MEBBİS-RAM Modülü (Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri Rehberlik ve Araştırma Merkezi Modülü) üzerinden devam ettiği okuldaki öğretmeni, okul psikolojik danışmanı ve okul idaresi tarafından öğrencinin yeterlilikleri ve ihtiyaçlarının belirlendiği eğitsel değerlendirme istek formu doldurulmaktadır. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin yeniden incelenmesinde ise MEBBİS-RAM Modülü üzerinden devam ettiği okuldaki öğretmeni, okul psikolojik danışmanı ve okul idaresi tarafından eğitsel değerlendirme istek formuna ek olarak özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin devam ettiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi özel eğitim alanı öğretmeni tarafından yine MEBBİS-RAM Modülü üzerinden öğrencinin performans kayıt ve BEP gelişimini izleme formlarının da yer aldığı portfolyo gönderilmektedir. RAM'larda yer alan Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunda özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin eğitim planı oluşturulurken; eğitsel performansını alan özel eğitim öğretmeni, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin ailesi, okuldaki öğretmeni, okul psikolojik danışmanı, okul idaresi ve rehabilitasyon merkezindeki öğretmenin verdikleri bilgiler ya da MEBBİS-RAM Modülü üzerinden doldurdukları formlardan faydalanılmaktadır.

RAM tarafından oluşturulan, MEBBİS-RAM Modülüne girilen ve RAM Müdürlüğü tarafından onaylanan eğitim planında; bireyin eğitim performansı ve yıllık amaçlar bölümü yer almaktadır. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin eğitim performansı, MEB tarafından yetersizlik türlerine (zihinsel, bedensel, görme, işitme, özel öğrenme, dil ve konuşma bozuklukları, otizm spektrum bozukluğu) göre hazırlanan "Destek Eğitim Programı Eğitsel

Değerlendirme Formu”nda yer alan kazanımlardan yapabildiği kazanımı sistem üzerinden işaretleyerek belirlenmektedir. Eğitim performansı ve özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda yıllık amaçlar bölümünden modül seçimi yapılmaktadır. MEBBİS-RAM Modülü üzerinden belirlenen bu amaçlar MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği kapsamında hizmet veren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri tarafından görüntülenebilmektedir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde burada destek eğitim alacak özel eğitime ihtiyacı olan her öğrenci için RAM’larda belirlenen yıllık amaçlar çerçevesinde, öğrencinin yeterlilikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanmaktadır.

RAM’larda yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen bireyler, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenerek uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine yönlendirilirler. Resmî özel eğitim okuluna, özel eğitim sınıfına ya da tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime yönlendirilen öğrenciler için; öğrencinin kimlik bilgilerinin, eğitsel değerlendirme ve tanısının, önerilen özel eğitim hizmetinin, yönlendirme kararının, öğrencinin eğitim performansının, ihtiyaçlarının ve yıllık amaçlarının yer aldığı rapor düzenlenmektedir (MEB, 2018). Resmî özel eğitim okuluna, özel eğitim sınıfına ya da tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime yönlendirilen her öğrenci için bu rapor, öğrencinin yeterlilikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda BEP hazırlanmaktadır.

RAM’lar bölgesindeki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tanılanması, yerleştirilmesi ve eğitsel planlamalarının yapılarak takip edilmesi sürecini yürütmektedir. Öğretim amaçlarının planlanması, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciye neyin nasıl öğretileceğinin planlandığı BEP’in geliştirilmesinde kullanılacağı için son derece önemlidir. Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin etkili ve verimli bir eğitim sürecinden yararlanabilmesi için; RAM’ların, resmi özel eğitim okullarının ve özel eğitim rehabilitasyon merkezlerinin süreç boyunca birlikte çalışmaları son derece önemlidir. Araştırmacı gözlemlerine göre bu kurumlarda özel eğitim öğretmeni olarak çalışanların; bu görevin yanında çalıştığı kurumda farklı sorumluluklara da sahip olması, BEP hazırlama süreci ile ilgili farklı yeterlilik seviyesine sahip olması, özel eğitim alanı dışında farklı alanlardan mezun olup bu alanda çalışması, tayin ya da istifa gibi nedenlerle çalıştığı kurumdan ayrılması, kendisi dışındaki diğer kurumların işleyişi ya da sürece katkısı ile ilgili yeterince bilgi sahibi olmaması ya da iletişim kanallarından kaynaklanan yanlış anlaşılmanın olması gibi nedenlerle zaman zaman kurumlar arasında BEP hazırlama süreci ile ilgili uyumsuzluk olduğu düşünülmektedir. Bu

nedenle özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumunun incelenmesi hedeflenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumunun incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır;

1. Özel eğitim okulunda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin, özel eğitim öğrencilerine rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçlar ile okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarındaki;

- a. Öz Bakım Becerileri amaçlarının uyumu ile ilgili görüşleri nelerdir?
- b. Günlük Yaşam Becerileri amaçlarının uyumu ile ilgili görüşleri nelerdir?
- c. Sosyal Beceriler amaçlarının uyumu ile ilgili görüşleri nelerdir?
- d. İletişim Becerileri amaçlarının uyumu ile ilgili görüşleri nelerdir?
- e. Akademik Beceriler amaçlarının uyumu ile ilgili görüşleri nelerdir?

2. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen;

- a. Öz Bakım Becerileri ile ilgili amaçların rehberlik araştırma merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenlerine göre eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşleri nelerdir?
- b. Günlük Yaşam Becerileri ile ilgili amaçların rehberlik araştırma merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenlerine göre eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşleri nelerdir?
- c. Sosyal Beceriler ile ilgili amaçların rehberlik araştırma merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenlerine göre eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşleri nelerdir?

d. İletişim Becerileri ile ilgili amaçların rehberlik araştırma merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenlerine göre eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşleri nelerdir?

e. Akademik Beceriler ile ilgili amaçların rehberlik araştırma merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenlerine göre eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşleri nelerdir?

3. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin, özel eğitim öğrencilerine rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçlar ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarındaki;

a. Öz Bakım Becerileri amaçlarının uyumu ile ilgili görüşleri nelerdir?

b. Günlük Yaşam Becerileri amaçlarının uyumu ile ilgili görüşleri nelerdir?

c. Sosyal Beceriler amaçlarının uyumu ile ilgili görüşleri nelerdir?

d. İletişim Becerileri amaçlarının uyumu ile ilgili görüşleri nelerdir?

e. Akademik Beceriler amaçlarının uyumu ile ilgili görüşleri nelerdir?

4. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçlar ve okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarının amaçlarının uyumu ile ilgili resmi özel eğitim okulunda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

5. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen modüllerin öğrencinin öğrenme ihtiyaçlarıyla uyumu ile ilgili özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin yetersizliği doğrultusunda gelişimini desteklemek amacıyla, öğrenme-öğretme süreçlerini kapsayan özel eğitim değerlendirme sürecinde yer alan özel eğitim öğretmenlerinin, öğrencileri hakkında toplanan nitel ve nicel bilgilerden bir sonuç çıkarmaları gerekmektedir (Yıkılmış, 2022). Özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin değerlendirme süreci ile ilgili eğitim almış olmasının sürece olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunların yanında özel eğitim sürecinin her aşamasında olduğu gibi değerlendirme sürecinde de özel eğitime ihtiyacı olan

öğrencinin yararı için; resmi özel eğitim okulunda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde ve rehberlik ve araştırma merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin birlikte hareket etmesi, zaman zaman görüş alışverişinde bulunması gerekmektedir.

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciye RAM'larda eğitsel tanılama sonucunda gösterdiği performans düzeyinde destek eğitim amaçları belirlenmektedir. Bunun yanında resmi özel eğitim okulu öğrencisi olup aynı zamanda rehabilitasyon merkezinde destek eğitim alan öğrenciler için her kurum kendi içinde ayrı BEP hazırlamaktadır. BEP özel gereksinimli bireylerin gelişimi veya ona uygulanan programın gerektirdiği disiplin alanlarında (öz bakım, akademik beceriler, sosyal beceriler, iletişim, vb.) en üst düzeyde yararlanmasını öngören yazılı taslak plandır. Bu plan aile, öğretmen ve ilgili uzmanların iş birliği ile planlanır ve bireyin ailesinin onayı ile uygulanır ve yine geliştiren ekip tarafından değerlendirilir (Sarı, 2022). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde BEP hazırlarken RAM'ların destek eğitim amaçları için belirledikleri modüller çerçevesinde amaç belirlemeleri gerekmektedir. Resmi özel eğitim okullarında ise öğrenci sınıf ve okul ortamında bir süre gözlemlendikten sonra (kaba değerlendirme) BEP hazırlanmaktadır.

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin eğitsel planlamasında; resmi özel eğitim okulunda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde ve rehberlik ve araştırma merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenleri rol oynamaktadır. Bu nedenle özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere RAM'larda belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumu önem taşımaktadır. Bu uyuma resmi özel eğitim okulunda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde ve rehberlik ve araştırma merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin yapmış olduğu iş birliğinin yanında MEBBİS-RAM modülünün de etkisi olduğu düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilecek bulgular ve sonuçlar ışığında özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere, RAM'larda belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumunun incelenmesi, bu uyuma etki eden değişkenler varsa bunların tespit edilmesi ve bu konu ile ilgili ihtiyaçların belirlenmesi bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılında Konya'nın merkez ilçelerindeki; özel eğitim uygulama okulları I-II. Kademedeki özel eğitim öğretmeni olarak görev yapan sekiz özel eğitim öğretmeni, rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapan sekiz özel eğitim

öğretmeni ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan sekiz özel eğitim öğretmeni ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Destek Eğitim Programı: Talim ve Terbiye Kurulunun 21.04.2021 tarihli ve 10 Sayılı Kararı ile onaylanan; Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programını, Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programını, Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programını, Görme Yetersizliği Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programını, İşitme Yetersizliği Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programını, Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programını ve Bedensel Yetersizliği Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programını ifade etmektedir (MEB, 2018). Bu araştırmaya göre, Konya'nın Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerindeki RAM'larda eğitsel tanılama ve değerlendirme sürecinde kullanılan Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programını ifade etmektedir.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP): Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin yaş, yetersizlik türü, yeterlilikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda takip edilecek program doğrultusunda belirlenen amaçlara göre hazırlanan ve ihtiyaç halinde verilecek destek eğitimi de kapsayan programdır (MEB, 2018). Bu araştırmaya göre, Konya'nın Karatay, Selçuklu ve Meram ilçelerindeki resmi özel eğitim okullarına, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine ya da her ikisine de devam eden özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci için takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik bu kurumlarca hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır.

Eğitsel Değerlendirme: Özel gereksinimli çocuklara sunulacak hizmetler için yasal ve eğitsel kararlar vermede yararlanılan ve eğitim açısından önemli bilgilerin sistemli olarak derlendiği bir süreçtir (<https://orgm.meb.gov.tr>, 2022). Bu araştırmaya göre, Konya'nın Karatay, Selçuklu ve Meram ilçelerindeki RAM'larda incelenmesi yapılan, resmi özel eğitim okullarına, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ya da her ikisine de devam eden özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciye sunulacak hizmetler için yasal ve eğitsel kararlar vermede yararlanılan ve eğitim açısından önemli bilgilerin sistemli olarak derlendiği bir süreçtir.

Eğitsel Performans: Ayrıntılı değerlendirme sonuçlarına dayalı olarak hazırlanan, öğrencinin yapabildikleri ve yapamadıklarının betimlenmesidir. Bu araştırmaya göre,

Konya'nın Karatay, Selçuklu ve Meram ilçelerindeki özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere RAM'larda, resmi özel eğitim uygulama okullarında ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan değerlendirme sonuçlarına dayalı olarak hazırlanan, öğrencinin yapabildikleri ve yapamadıklarının betimlenmesidir.

Özel Eğitim Öğretmeni: Eğitim fakültelerinin özel eğitim bölümden; özel eğitim öğretmenliği, zihin, görme, işitme engelliler öğretmenliği ve üstün zekalılar öğretmenliği lisans programından mezun olan, Milli Eğitim Bakanlığı'nın vermiş olduğu kararla sınıf öğretmeni iken 540 saatlik sertifika programı tamamlayarak ya da eğitim fakültesi mezunu olup farklı üniversitelerin 540 saatlik sertifika programını tamamlayıp alan değişikliği yapan bireydir.

Bu araştırmaya göre, Konya'nın Karatay, Selçuklu ve Meram ilçelerindeki; resmi özel eğitim okullarında eğitim fakültelerinin özel eğitim bölümü, özel eğitim öğretmenliği, zihin, görme, işitme engelliler öğretmenliği veya üstün zekalılar öğretmenliği lisans programından mezun olan, MEB'in vermiş olduğu kararla sınıf öğretmeni iken 540 saatlik sertifika programı tamamlayarak alan değişikliği yapan, eğitim fakültesi mezunu olup farklı üniversitelerin 540 saatlik sertifika programını tamamlayıp alan değişikliği yapan ya da mevcut ihtiyacı karşılayacak kadar özel eğitim öğretmeni olmadığı için farklı branşlardan olup bu okullarda görevlendirme olarak çalışan ya da lisans mezunu olup ve 80 saatlik özel eğitim farkındalık kursunu tamamlayıp ek ders ücreti karşılığı çalışan; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde okul öncesi öğretmenliği, çocuk gelişimi bölümü mezunu olup usta öğretici olarak çalışan; RAM'larda özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitsel performansını alan bireydir.

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZINI

Bu bölümde kuramsal çerçeve ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Kuramsal Çerçeve İle İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, Özel Eğitimde Değerlendirme, Özel Eğitimde İş Birliği, İş Birliğinde Ekip Modelleri, Okul, RAM ve Özel Eğitim ve Rehabilitasyon İş Birliği, RAM'larda Değerlendirme, Okullarda Değerlendirme Tanımlama başlıklarına yer verilmiştir.

2.1.1. Özel Eğitimde Değerlendirme

Bir şeyin veya bir sürecin ortaya çıkardığı ürünün uygunluğunu veya değerini belirleme sürecine değerlendirme denilmektedir (Scriven, 1981). Aynı zamanda değerlendirme; öğrencilerin akademik, fiziksel ya da davranışsal özelliklerini belirlemek, öğrencinin bu özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yasal ve eğitsel kararlar alabilmek amacıyla ilerleyen veri toplama sürecidir (Diken, 2018). Genel anlamda değerlendirmeler; tanıma-yerleştirmeye yönelik, biçimlendirmeye yönelik ve düzey belirlemeye yönelik değerlendirme olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Baygül,2019). Ölçme, ölçüt/kriter ve karar değerlendirmenin öğelerini oluşturmaktadır (Baykul,2000).

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler, gelişim özellikleri bakımından bireysel farklılıklar göstermektedir. Her öğrenci gibi özel eğitime ihtiyacı olan tüm öğrencilerinde, eğitim sürecinden en iyi şekilde yararlanması gerekmektedir. Bu sürecin onların bireysel özellikleri ve yeterlikleri doğrultusunda planlanması, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin yaşamına büyük katkı sağlamaktadır. Öğretim amaçlarının, bu amaçların gerçekleşmesine hizmet edecek içerik, öğretme ve öğrenme yöntemleri ve değerlendirme etkinliklerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda planlanması gerekmektedir. Bu planlamaya ve uygulamaya öğrencilerin eğitim sürecinin değişik aşamalarında gerçekleştirilecek değerlendirme çalışmalarıyla başlanması gerekmektedir (Diken, 2018).

Ülkemizde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tanılama ve değerlendirme süreci; tıbbi tanılama ve değerlendirme, eğitsel tanılama ve değerlendirme süreci olmak üzere iki başlık altında yürütülmektedir. Tıbbi değerlendirme ve tanılama süreci sağlık kurum veya kuruluşu bünyesinde yürütülürken, eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı RAM'larda gerçekleştirilmektedir.

2.1.2. Özel Eğitimde İş Birliği

Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre iş birliği; amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığıdır. Özel eğitim sürecinin; tarama, tanımlama, yerleştirme gibi basamakları da özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin faydası için birlikte çalışması gereken bir grup insanı içermektedir (Yıkılmış ve Yavuz, 2022). Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin gelişiminde, yetersizliği ve ihtiyaçları kapsamında dil konuşma terapisti, fizik tedavi uzmanı, odyolog gibi uzmanların yanı sıra RAM'larda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin etkisi bulunmaktadır. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin özel eğitim sürecinde bu kişilerin birlikte çalışması gerekmektedir. Ayrıca özel eğitim ile ilgili yasalarda yapılan her düzenleme ile birlikte özel eğitim alanında işbirliğinin yerinin daha da güçlendiği, bununla birlikte iş birliğinin özel eğitim hizmetlerinin gerekli bir parçası haline geldiği görülmektedir (Friend & Cook, 2014).

2. 1. 3. İş Birliğinde Ekip Modelleri

İş birliğinin en önemli adımlarından birisi ekip oluşturmaktır. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin yararı için eğitim sürecinde yer alan kişiler bir araya gelerek bu ekibi oluşturmaları gerekmektedir. Bu, ekibin üyelerinin bilgi paylaşımını, iletişimlerini ve diğer güçlü yanlarını desteklemesini sağlamaktadır (Bigge, Stump, Spagna, & Silberman, 1999). Ekipte yer alan her üyenin kendisine verilen ve açıkça belirlenmiş sorumlulukları üstlenmesi, ekip yaklaşımının birçok çeşidinin ortak özelliğini oluşturmaktadır. Ayrıca ekipte yer alan her üyenin, ekibin diğer üyelerinden öğrendiklerinin olduğu bilincinde olması ve bu üyelerle iletişim kurmanın önemini kabul etmesi gerekmektedir (Yıkılmış ve Yavuz, 2022). İş birliğinin uygulanmasında kullanılan ekip modelleri; multidisipliner, interdisipliner ve transdisipliner takım modelleri olmak üzere üçe ayrılmaktadır (McGonigel, Woodruff & Roszmann-Millican, 1994).

a. Multidisipliner Ekip Modeli

Bu ekip modelinin, farklı disiplinlerde çalışan kişilerin kendi disiplinlerinden yararlanarak birlikte çalışmasını sağladığı görülmektedir. Multidisipliner ekip; bağımsız çalışan, resmi etkileşimde olan ve farklı disiplinlerden oluşan bir grup olarak tanımlanmaktadır (Jensenius, 2012). Bu ekip modeline göre özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin değerlendirme aşamasında özel eğitim öğretmeni, fizyoterapist, odyolog ya da okul psikolojik danışmanı gibi (öğrencinin yetersizliği ve ihtiyacı kapsamında eğitim sürecinde yer alan) kişiler öğrenciyi kendi alanına göre bağımsız olarak değerlendirmektedir.

Değerlendirme sürecinin formal şekilde ve küçük iletişimlerle ilerlediği belirtilmektedir (Yıkılmış ve Yavuz, 2022).

b. İnterdisipliner Ekip Modeli

Bu ekip modelinde, farklı disiplinlerde çalışan kişiler genellikle kendi disiplinine özgü değerlendirmeler yapmakla birlikte bu ekip özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciyle ilgili elde edilen bilgileri paylaşmak ve müdahale planları geliştirmek için bir araya geldiği görülmektedir. İnterdisipliner ekip modelinde çoğunlukla her ekip üyesi kendi disiplini ile ilgili planını diğer ekip üyelerine sunmak ve uygulamaktan sorumlu olmaktadır (Heward, Alber-Morgan & Konrad, 2017). Bu ekip modeline göre özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin değerlendirme aşamasında özel eğitim öğretmeni, fizyoterapist, odyolog ya da okul psikolojik danışmanı gibi (öğrencinin yetersizliği ve ihtiyacı kapsamında eğitim sürecinde yer alan) kişilerin öğrenciyi kendi alanına göre bağımsız olarak değerlendirmekle birlikte bu değerlendirme sonuçlarını paylaşmak ve birlikte işe koyulmak için bir araya geldikleri görülmektedir (Yıkılmış ve Yavuz, 2022).

c. Transdisipliner Ekip Modeli

Bu ekip modelinde, farklı disiplinlerde çalışan kişilerin ortak değerlendirme yapıp disiplin sınırları arasında bilgi ve uzmanlıklarını paylaşıp ve disiplinden bağımsız hedefler ve müdahaleler seçerek özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciye verilecek hizmetleri tek tip ve bütünleşmiş bir şekilde sunmaya çalışıldığı görülmektedir (Friend & Cook, 2014; Giangreco, Edelman, & Dennis, 1991). Bu ekip modeline göre özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin değerlendirme aşamasında özel eğitim öğretmeni, fizyoterapist, odyolog ya da okul psikolojik danışmanı gibi (öğrencinin yetersizliği ve ihtiyacı kapsamında eğitim sürecinde yer alan) kişiler daha fazla iletişim halinde olup, aralarındaki ayrımın belirsizleştiği görülmektedir. Bu nedenle ekipte yer alan kişilerin birbirlerinin alanları hakkında bilgi sahibi olmaları ve özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin yararı için birlikte çalışmalarını gerekmektedir (Yıkılmış ve Yavuz, 2022).

2.1.4. Okul, RAM ve Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri Arasında İş Birliği

Okul, RAM ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri arasında iş birliğine, tanılamada iş birliği, planlamada iş birliği ve değerlendirmede iş birliği başlıkları altında yer verilmiştir.

a. Tanılamada İş Birliği

Okul, rehberlik ve araştırma merkezleri ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri arasındaki iş birliği, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciyle ilgili bilgilerin paylaşılmasını içerir. Öğrencinin eğitim geçmişi, gelişim özellikleri, özel gereksinimleri, davranışları ve öğrenme zorlukları gibi konular bu bilgileri oluşturur. Bu bilgi paylaşımı, eğitsel tanılama sürecinin öğrencinin gelişimine en faydalı olacak şekilde yapılmasını sağlar. Okul, rehberlik ve araştırma merkezleri ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, öğrencilerin var olan performanslarını ve ihtiyaçlarını belirlemek için birlikte çalışmaları gerekir. Bu süreçte, çeşitli değerlendirme araçları, gözlem ve görüşmeler kullanılır. Öğrencinin bilişsel, akademik, sosyal-duygusal, dil ve motor becerileri gibi alanlarda yeterlilikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak eğitsel tanı konulur (Şimşek ve Aşkun, 2016).

b. Planlamada İş Birliği

Okul, rehberlik ve araştırma merkezleri ile Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezleri ile iş birliği içerisinde, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerinin bireysel ihtiyaçlarına uygun bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) geliştirmesi gerekir. BEP, öğrencinin özel gereksinimlerini karşılamak, hedefler belirlemek ve uygun öğretim stratejilerini tanımlamak için kullanılır. Bu planlar, öğrencinin yeterlilikleri ve güçlü yönlerine ortaya koyarken eğitsel ihtiyaçları doğrultusunda becerilerini desteklemeyi hedefler. Bu işbirliği sayesinde, okul, rehberlik ve araştırma merkezleri ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun eğitim planlarını etkili bir şekilde oluşturulup uygulayarak, öğrencilerin eğitim sürecinden etkili ve verimli bir şekilde yararlanmaları sağlanır (Güçlü ve Bayar, 2016).

d. Değerlendirmede İş Birliği

Özel eğitimin amacı özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin, var olan performanslarının doğru ölçümü, uygun eğitim ortamına yerleştirilmesi, eğitsel ihtiyaçlarının en doğru şekilde belirlenmesidir. Özel eğitimde değerlendirme aşamasının içerisinde yer alan bu süreç özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin eğitim hayatını, bugününü ve geleceğini doğrudan etkilediği için çok önemlidir. Öğrenciyle ilgili böyle önemli bir konuda kararların, öğrencinin hayatında yer alan kişilerden oluşan bir ekibin alması daha doğru olacaktır. Değerlendirme ekibinde yer alan herkesin yerine getirmesi gereken görev ve sorumlulukları vardır. Diğer ekip üyeleriyle bilgi ve görüş alışverişinde bulunmak bu görevlerden biridir. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin değerlendirme ekibinde yer alan profesyoneller ve ailesinin işbirliği içerisinde çalışması çok önemlidir (Yıkılmış ve Yavuz, 2022).

2.1.5. RAM’larda Değerlendirme ve Tanılama

RAM’larda değerlendirme ve tanılamaya araçlar ve süreçler başlığı altında yer verilmiştir.

a. Araçlar

RAM’larda öğrencinin ihtiyaçlarını ve yeterliliklerini belirlemek, uygun destekleri sağlamak ve eğitim programlarını planlamak için; belirli bir konu veya beceri alanında öğrencilerin performansını ölçmek için kullanılan standart testler, öğrencinin derse katılımı veya sosyal etkileşimi gibi alanlarda gözlem yaparak, öğrencinin akademik performansı ve sınıf ve okul yaşamı ile ilgili öğretmen raporları, öğrencinin yaptığı çalışmalardan örneklerin yer aldığı portfolyolar, öğrencinin ilgi alanlarını, kişilik özelliklerini, öz-düzenleme becerilerini ve sosyal-duygusal durumlarını değerlendirmek için envanterler ve anketler ve yetersizlik türüne göre alınan eğitsel performans değerlendirme araçları olarak kullanılmaktadır.

b. Süreçler

Değerlendirme sürecinin ilk adımı olan ihtiyaç analizinde özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin yeterlilikleri, güçlü yönleri ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesidir. İhtiyaç analizi sonucunda belirlenen hedeflere uygun olarak, öğrencinin akademik performansını, sosyal ve duygusal gelişimini, beceri düzeyini veya diğer ilgili alanları değerlendirmek için uygun değerlendirme araçları (standart testler, anketler, gözlem formları, portfolyolar vb.) seçilir. Seçilen araçlar kullanılarak toplanan veriler öğrencinin yeterlilikleri, güçlü yönleri ve ihtiyaçlarını anlamak ve karar için RAM çalışanları tarafından yorumlanır ve kullanılır.

2.1.6. Okullarda Değerlendirme ve Tanımlama

Okullarda değerlendirme ve tanılamaya araçlar ve süreçler başlığı altında yer verilmiştir.

a. Araçlar

Okullarda eğitsel tanılama ve değerlendirme için öğrencinin ihtiyaçlarına göre kullanılan araçlar; bilişsel, dil ve iletişim, okuma ve matematik, davranışsal değerlendirme araçları olarak dört başlık altında toplanabilir. Bilişsel değerlendirme araçları; Wechsler Zeka Testleri, Stanford-Binet Zeka Testi, Woodcock-Johnson Bilişsel Yetenek Testidir. Dil ve iletişim değerlendirme araçları; Peabody Resim Kelime Testi, Test of Language Development

(TOLD) ve Resimlerle İletişim Anketi (PECS)dir. Okuma ve matematik değerlendirme araçları; Woodcock-Johnson Okuma ve Matematik Testleri ve KeyMath-3'tür. Davranışsal değerlendirme araçları Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Değerlendirme Ölçeği (DEHB-Ö) ve Öğrenme Güçlüğü Değerlendirme Ölçeği (ÖGÖ)dir. Bu araçlar resmi uygulayıcılar tarafından uygulanır. Ayrıca gözlem, veli görüşmeleri de bu sürece dahil edilir (Şen, Şimşek ve Aydın, 2018).

b. Süreçler

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin okullarda yapılan değerlendirme ve tanılama sürecinde; öğrencinin genel durumunun değerlendirilmesi için öğretmenleri, ailesi, rehberlik ve eğitim öğretmenleriyle yapılan görüşmeler ve öğrenciyle ilgili bilgi ve belgelerin incelenmesi ön değerlendirme basamağını, öğrencinin akademik, bilişsel, dil ve iletişim, sosyal-duygusal, motor becerileri gibi alanlarda değerlendirme yapılması ve standart testler, gözlem, anketler, envanterler ve diğer ölçme araçlarının kullanılması veri toplama basamağını, toplanan verilerle öğrencinin güçlü yönlerinin, yeterliliklerinin ve ihtiyaçlarının belirlenmesi değerlendirme basamağını, standart kriterler ve yasal düzenlemelerle değerlendirme sonuçlarına göre öğrenciye yeterlilikleri ve gereksinimlerine göre tanı konulması tanılama basamağını, öğrencinin eğitim ve gelişiminin takip edilmesi ilerleme ve izleme basamağını oluşturur (Öztürk, 2019).

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde konu ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.2.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Yılmaz ve Doğan (2023) tarafından RAM’larda tanı, değerlendirme ve izleme süreçlerinin işleyişini işitme kayıplı çocuklar üzerinden ortaya çıkarmaya ve RAM’ların uygulamaları arasında farklılık olup olmadığı, olası farklılıkların ise nedenlerini ortaya çıkarmaya yönelik bir çalışma yapılmıştır. Çalışmaya iki RAM’den on üç öğretmen katılmıştır. Bu süreçlerle ilgili tespit ettikleri sorunların; hastane ve RAM arasında iş birliğinin kurulmaması, değerlendirme formlarındaki yetersizlik, materyal eksikliği, değerlendirmeye uygun fiziksel şartların sağlanamaması, izleme sürecinin yıllık raporlarla yürütülmeye çalışılması şeklinde olduğu görülmüştür.

Akıncıoğlu Çolak (2022) tarafından otizm spektrum bozukluğu olan çocukların eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinin incelenmesi amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Nitel

araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği ve doküman analizi tekniği kullanılan araştırmanın çalışma grubunu 12 çocuk ve ergen psikiyatristi, bir şehir merkezindeki RAM'larda çalışan 12 öğretmen, OSB olan çocuğa sahip 12 ebeveyn ve 2019-2021 yıllarında OSB tanısı almış 54 öğrenci dosyasından toplanan veriler oluşturmuştur. OSB'yi tanılama ve değerlendirmede çoğunlukla informal araçların ve yöntemlerin kullanıldığını, aileler tıbbi tanılama ve eğitsel tanılama sürecinde kendilerine yönelik olarak daha çok bilgiye ve desteğe ihtiyaç duyduklarını, RAM'da görev yapan öğretmenler hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Çay, Sivrikaya ve Eldeniz Çetin (2022) tarafından RAM'larda eğitsel değerlendirme yapan personelin çoklu yetersizliğe (ÇY) sahip bireyleri değerlendirme sürecine ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Katılımcılarını 9 RAM çalışanının oluşturduğu araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veriler toplanıp, betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Çocuğun yetersizlik durumuna, velinin isteğine ve çocuğun ilerleme durumuna göre destek eğitim sağlandığını, değerlendirirken ailelerin onayının alındığını ve aile katılımı için ailelerin bilgilendirildiğini belirtmişlerdir. Eğitsel değerlendirme ve yerleştirme sürecinde özel eğitim öğretmenleri, rehber öğretmen/psikolojik danışman, aile ve okul idarecilerinin yer aldığını ifade etmişlerdir.

Yalçın (2022) öğrenme güçlüğü olan öğrencilerinin RAM değerlendirme raporları, araştırmacı ve rehabilitasyon öğretmenleri değerlendirmesi sonuçlarının uyumlu olup olmadığı ile ilgili bir araştırma yapılmıştır. Örneklemi ilkökul 1. Kademe de yer alan 50 kaynaştırma öğrencisinin raporlarını değerlendiren araştırmacı ve rehabilitasyon öğretmenlerinden oluşturan çalışmada okuma-yazma ve matematik programlarında yer alan modüllerin kullanıldığı görülmüştür. Araştırmacı, rehabilitasyon öğretmenleri ve RAM değerlendirme formu arasında düşük düzey uyum tespit edildiği görülmüştür.

Yanık (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, işitme kayıplı çocukların kaynaştırma ortamlarına yönlendirilmesi ve yerleştirilmesi süreçlerini incelediği görülmüştür. RAM'da çalışan 14 uzman ve 6 aile ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılan çalışmada RAM çalışanlarının kaynaştırmaya karşı olumlu bir tutum içerisinde olmasına rağmen yönlendirme ve yerleştirme süreçlerinde sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Yaşanılan bu sorunların yasal düzenlemelerden, Eskişehir'de özel eğitim hizmetlerinin işleyişi ve uygulamalar arasındaki farklılıklardan kaynaklandığı, ailelerle yapılan görüşmeler sonucunda

ise aileler ile süreçte yer alan paydaşlar arasında işbirliği eksikliği olduğu ve ailelerin RAM'ın işleyişine ilişkin bilgi yetersizlikleri olduğu ifade edilmiştir.

Maraklı (2016) tarafından RAM'da çalışan özel eğitim öğretmenlerinin eğitsel değerlendirme ve yerleştirmeye bağlı olarak kullanılan modül programlarının uygulanması hakkındaki görüşlerinin incelediği çalışmada Ankara'da bulunan beş farklı RAM'dan 20 özel eğitim öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirdiği görülmüştür. Çalışma sonucunda zihin yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğuna sahip olan bireylerin tanınması sürecinde yer alan modüllerin hem eğitsel değerlendirme ilkeleri açısından hem de içerik açısından yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yurtsever (2013) tarafından eğitsel tanılama ve değerlendirme sürecinde görev alan rehberlik ve araştırma merkezi personelinin karşılaştığı sorunların belirlenmesine yönelik bir çalışma yapmıştır. Örneklemini İstanbul'daki 24 RAM'de çalışan 145 kişinin oluşturduğu çalışmadaki veriler SPSS 15 analiz programıyla çözümlenmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların eğitsel tanılama ve değerlendirme sürecinde kullanılmasıyla ilgili diğer kurumlardan gönderilen evrakların yüzeysel ve eksik olduğunu, gönderme öncesinde okullarda uygulanması gereken basamakların yerine getirilmediğini ifade ettikleri görülmüştür.

Avcıoğlu (2011) tarafından yapılan çalışmada, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)'nin öğrenilmesi, hazırlanması ve uygulamasına ilişkin zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelendiği görülmüştür. Nitel araştırma yönteminden yararlanılan bu çalışmanın katılımcılarını 12 zihin engelliler sınıf öğretmenin oluşturduğu ve verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımından yararlanıldığı görülmüştür. Öğretmenlerin BEP hazırlarken öğrencilerin aileleriyle oldukça az görüştüğü ailelerin ve öğrencilerin görüşlerinden yeterince yararlanmadıkları, BEP'te yer alması gereken kısımlar ve BEP'te belirlenen hedef davranışlara ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesi konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları, zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin BEP'i öğrenme yaşantılarının da farklı olduğu, BEP'i hazırlama ve uygulamada da sorunlar yaşadıkları ifade edilmiştir.

Kargın (2007) tarafından eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci ile ilgili araştırmasında; eğitsel değerlendirme sürecini oluşturan, engelli ya da risk durumunda olduğundan şüphe edilen çocukları ilk belirleme aşamasından başlayarak,

gönderme öncesi süreç, gönderme, ayrıntılı değerlendirme, özel eğitim hizmetleri için uygunluğuna karar verme, yerleştirme, bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama, uygulama ve değerlendirme-izleme aşamalarının tanımlandığı ve BEP'in yerleştirme yapılan okulda/kurumda bir ekip tarafından hazırlanması, aile ve gerekli durumlarda bireyin kendisi de bu ekibin bir üyesi olarak çalışmalara katılması, BEP'in uygulanmasının ardından, hazırlanan programın ve öğrencinin belirli aralıklarla değerlendirilmesi ve düzenli bir izleme çalışması yapılması gerektiği görülmüştür.

2.2.2. Türkiye Dışında Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyin Tanılama Süreçleri

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde Öğrenci Değerlendirme ve Eğitim Programı (IEP) ile öğrencinin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek için bir çoklu değerlendirme süreci yürütülür. Bu süreçte, öğrencinin bilişsel, akademik, sosyal-duygusal ve beceri düzeyleri değerlendirilir. Sonuçlar, öğrencinin IEP'sinin oluşturulmasında kullanılır. Özel eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan öğrenciler için Uygun Öğrenci Değerlendirme (FAPE) süreci uygulanır. Bu süreçte, öğrencinin değerlendirmesi, özel eğitim hizmetlerinin belirlenmesi ve uygun eğitim programının sağlanması için işbirliği yapılır (U.S. Department of Education, 2014).

Kanada'da Öğrencinin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (IEP) değerlendirme süreci gerçekleştirilir. Bu süreçte, öğrencinin güçlü yönleri, zorlukları ve özel ihtiyaçları değerlendirilir. IEP, öğrencinin eğitim hedeflerini belirler ve uygun destek ve kaynakları sağlar.

İngiltere'de öğrencinin eğitim, sağlık ve bakım ihtiyaçlarını belirlemek için Eğitim, Sağlık ve Bakım İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi (EHCP) değerlendirme süreci yapılır. Bu süreçte, öğrencinin bilişsel, fiziksel ve duygusal ihtiyaçları değerlendirilir. EHCP, öğrencinin özel eğitim ve destek hizmetlerine erişimini sağlar.

Avustralya'da ise öğrencinin öğrenme ihtiyaçlarını belirlemek için Bireyselleştirilmiş Öğrenme ve Destek Planı (ILSP) değerlendirme süreci yürütülür. Bu süreçte, öğrencinin akademik, sosyal-duygusal ve pratik becerileri değerlendirilir. ILSP, öğrencinin eğitim hedeflerini belirler ve uygun destek ve kaynakları sağlar (Al-Yagon vd., 2013).

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde Araştırmanın Modeli, Katılımcılar, Veri Toplama Aracı, Verilerin Toplanması, Verilerin Analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada özel eğitim öğrencilerine, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumunu incelemeye yönelik nitel araştırma desenlerinden açıklayıcı durum çalışması kullanılmıştır. Açıklayıcı durum çalışması bir durum hakkında bilgi vermek, aşına olunmayan durumları bilindik hale getirmek ve gerçek hayat durumları ile ilgili bağlantıları açıklamak için kullanılır (Aytaçlı, 2012).

Açıklayıcı durum çalışması; var olan durumu açıklamak için bir olayın bir veya daha fazla koşulunu betimleyen araştırmadır, betimseldir. Açıklayıcı durum çalışmasının amacı okuyucuya konuyla ilgili bir resim çizmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için katılımcıların çalışma sırasındaki davranışlarından ve araştırmayı desteklemek için önemli olan diğer bilgilerden faydalanılır (Hayes ve diğerleri, 2015). Açıklayıcı durum çalışması yazılırken açık ve anlaşılır bir dil kullanılmalıdır ancak bu yöntemin zengin açıklama özelliğini kaybetmemesi için ifadeleri basite indirgemekten kaçınılmalıdır (Davey, 1991).

3.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını Konya'nın Karatay, Selçuklu ve Meram ilçelerindeki; özel eğitim uygulama okulları I. ve II. Kademe özel eğitim öğretmeni olarak görev yapan sekiz özel eğitim öğretmeni, rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapan sekiz özel eğitim öğretmeni ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan sekiz özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcılarını oluşturan öğretmenlerin cinsiyet, branş ve öğrenim durumlarına ilişkin bilgiler Tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Öğrenim Durumu Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Cinsiyet	Branş	Öğrenim Durumu
K1	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K2	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K3	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K4	Erkek	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K5	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K6	Erkek	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Lisans
K7	Kadın	Okul Öncesi Öğretmeni	Lisans
K8	Erkek	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Lisans
K9	Kadın	Psikolojik Danışman	Lisans
K10	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K11	Kadın	Sınıf Öğretmenliği	Lisans
K12	Kadın	El Sanatları	Yüksek Lisans
K13	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K14	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K15	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K16	Erkek	Psikolojik Danışman	Lisans
K17	Kadın	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K18	Erkek	Özel Eğitim Öğretmeni	Yüksek Lisans
K19	Kadın	Sınıf Öğretmenliği	Lisans
K20	Erkek	Sınıf Öğretmenliği	Yüksek Lisans
K21	Erkek	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K22	Erkek	Psikolojik Danışman	Lisans
K23	Erkek	Özel Eğitim Öğretmeni	Lisans
K24	Erkek	Sınıf Öğretmenliği	Lisans

Katılımcıların %58'i kadın, %54'ü özel eğitim öğretmeni, %88'i lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan öğretmenlerin kıdem, yaş ve özel eğitimde çalışma sürelerine ilişkin bilgiler Tablo 3.2’de sunulmuştur.

Tablo 3.2. Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Öğrenim Durumu Demografik Bilgileri

Katılımcı (Yıl)	Kıdem (Yıl)	Yaş (Yıl)	Özel Eğitimde Çalışma Süresi
K1	11	35	11
K2	1	23	1
K3	6	28	6
K4	11	33	11
K5	1	24	1
K6	4	27	4
K7	12	42	11
K8	1	25	1
K9	5	31	5
K10	8	31	8
K11	14	40	11
K12	9	38	8
K13	8	30	8
K14	5	29	5
K15	8	31	8
K16	5	29	5
K17	6	27	6
K18	10	30	10
K19	20	42	11
K20	19	41	11
K21	11	34	11
K22	10	34	10
K23	14	36	14
K24	14	37	10

Katılımcıların demografik bilgileri incelendiğinde; yaş ortalamalarının 32,37, kıdem yıllarının ortalamasının 8,87 ve özel eğitimde çalışma süresinin ortalamasının 7,79 olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma ile ilgili veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılarak elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda araştırmacı tarafından hazırlanan sorular üzerinde yanıtlayıcının kısmen düzeltme, düzenleme hakkı vardır. Sorgulayan ve yanıtlayan, bazı soruları birlikte yeniden düzenleyebilirler (Sönmez ve Alacapınar, 2019).

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu hazırlanırken, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumunu öğretmen görüşleri doğrultusunda incelemeye yönelik üç farklı katılımcı grubu için görüşme sorularının hazırlanması ve bu konuda derinlemesine bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Hazırlanan soruların uygunluğu ile ilgili Necmettin Erbakan Üniversitesi Özel Eğitim Bölümünde görev yapan üç uzmandan görüş alınmıştır. Veri toplamak için hazırlanan üç farklı yarı yapılandırılmış görüşme formu da iki kısımdan oluşmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarının birinci bölümünde katılımcıların cinsiyet, yaş, mezun olunan program, öğrenim durumu, kıdem ve özel eğitim alanında çalışma süresinin ne olduğuyla ilgili demografik bilgilerin yer aldığı sorulara yer verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarının ikinci bölümünde ise; özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenleri için iki açık uçlu soru (birinci soruda beş alt başlık sorulmuştur), rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenleri için beş açık uçlu soru, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenleri için iki açık uçlu soru (birinci soruda beş alt başlık sorulmuştur) sorulmuştur. Bu sorular katılımcılara aynı sırayla sorulmuş, görüşme esnasında katılımcıya istediği genişlikte cevaplandırması için yeterli zaman verilmiş ve araştırmacı tarafından katılımcıya görüşme esnasında ek açıklamalarda bulunulmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri nitel araştırmalarda kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. RAM'larda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında çalışan 24 özel eğitim öğretmen ile gönüllülük esasına dayalı olarak yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcılara uygun olan gün, saat ve görüşme şekline göre düzenlenmiştir. Katılımcılar ile görüşme sağlandığında çalışılan kurumun türüne göre hazırlanan üç farklı görüş formundan katılımcıya uygun olan form içerisinde yer alan sorular yöneltilmiştir. Her bir katılımcı öğretmen için Ö1, Ö2, Ö3 şeklinde kod isimler kullanılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Büyük miktarlarda betimsel bilgi elde edilen nitel araştırmalarda elde edilen bilgilerin düzenlenmesindeki ilk aşama, verilerin kodlanmasıdır. Kodlama, çok temel olarak verilerin ifade ettikleri kısa kavramsal etiketlerle, örneğin sözcük ya da sözcük grupları, harfler ya da sayılarla adlandırılması olarak tanımlanabilir (Bogdan ve Biklen, 2007; Rubin ve Rubin, 2005). Kodlama aşamasında araştırmacı elde ettiği bilgileri anlamlı bölümlere ayırmaya ve

her bölümün hangi kavrama denk geldiğini bulmaya çalışır. Betimsel analizde katılımcının araştırmaya yönelik fikirlerini araştırma sonuçlarına yansıtmak için doğrudan alıntılara yer verilir. (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırmada verilerin analizi sürecinde, görüşme sırasında yanıtlanan soruların içeriği değiştirilmeden, olduğu gibi bilgisayar ortamına aktarılmıştır. İlk olarak görüşme sorularından elde edilen her bir sorunun yanıtı için bir havuz oluşturulup, daha sonra kodlama işlemine geçilmiştir. İki farklı uzman birbirinden bağımsız olarak kodlama işlemini tamamlayıp, sonuçları birbirleriyle karşılaştırmışlardır. Daha sonra uzmanların belirlemiş olduğu aynı amaca hizmet eden kodlardan ortak temalar oluşturulup bu temalar da tablolara dönüştürülmüştür. Tablolarda hangi katılımcının hangi temaya atıfta bulunduğu ve bulunan temaya dair frekanslara yer verilmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında oluşturulan araştırma sorularını cevaplamaya yönelik olarak yapılan analizlere ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 4.1’de 1. a ve 3. a Alt Amacına Yönelik Bulgulara Yer Verilmiştir.

Tablo 4.1. Farklı Kurumlarda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Öz Bakım Becerilerine Ait Görüşleri

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni			Resmi Özel Eğitim Okulunda Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni	
<i>f</i>	%	Görüş	<i>f</i>	%
1	12,5	Öz bakım becerilerinin çok çalışılmaması	-	-
2	25	Öz bakım becerilerinin aileye açıklanması	-	-
3	37,5	Çoğunlukla örtüşmesi	-	-
5	62,5	Uyumsuzluğun olması	2	25
1	12,5	RAM'larda detaylı araştırma yapılmadığı için aile görüşlerine başvurulması	2	25
2	25	Önceki yıllara göre daha uyumlu olması	-	-
1	12,5	RAM'larda süre kısalığından dolayı nitelikli değerlendirme yapılmaması	-	-
-	-	Bu amaçlarla ilgili bilgi sahibi olmaması	6	75
2	25	Belirli bir düzeye gelmiş çocuk için aynı amaçların çıkması	-	-

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM’larda belirlenen öz bakım becerilerine ait kazanımların, öğrencilerin BEP’leri ile uyumluluğu ile ilgili görüşlerine bakıldığında; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki özel eğitim öğretmenlerinin uyumsuzluğun olması ile ilgili ifadeleri öne çıkarken (8: %62,5), üç katılımcının RAM’da belirlenen kazanımlar ile kendi belirledikleri kazanımların çoğunlukla örtüştüğünü ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılardan iki tanesi önceki yıllara göre uyumun artmaya başladığını söylemiştir. Katılımcılardan iki tanesi ise belirli bir düzeye gelmiş öğrenciler için aynı amaçların belirlendiğini ifade etmiştir. Katılımcılardan bir tanesi RAM’larda öz bakım becerileri açısından tanımlama yapılırken eğitsel performanstan çok aileden alınan bilgiler doğrultusunda kazanımların verildiğini ifade etmiştir. Katılımcılardan bir tanesinin ise rehabilitasyon merkezinde öğrencileri ile öz bakım becerileri çalışmadıkları için bu konuda görüş beyan edemeyeceklerini ifade ettiği görülmüştür. Bir kısmının ise özel eğitim ve

rehabilitasyon merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin bu becerileri çalışmak yerine ailelere açıklamak gerektiğine dair görüşleri olduğu görülmüştür. Resmi özel eğitim okulunda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin bir kısmının RAM'larda detaylı araştırma yapılmadığı için aile görüşlerine başvurulduğunu, kazanımlarda uyumsuzluğun olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Resmi özel eğitim okulunda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen öz bakım becerileri kazanımlarıyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları ile ilgili görüşleri öne çıkmıştır (8: %75). Resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen öz bakım becerilerine ait kazanımların, öğrencilerin BEP'leri ile uyumluluğu ile ilgili değerlendirmeleri rehabilitasyonlarda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin değerlendirmeleri ile büyük oranda farklılık göstermektedir.

Tablo 4.1'de özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen öz bakım becerilerine ait kazanımların, öğrencilerin BEP'leri ile uyumluluğu ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre Ö13 görüşlerini "*Öz bakım becerilerinin RAM'larda yapılan değerlendirmede birebir öğrenci gözlemlenerek ya da değerlendirilerek değil; aileden bilgi alınarak ya da öğrencinin durumu göz önünde bulundurularak tahminlerce performans belirlendiğini düşünüyorum. Okullarda öğretmenler değerlendirme yaparken her bir beceriyi ve bu becerilere ait basamakları tek tek değerlendirme fırsatı bulabilmektedir.*" şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö4 ise görüşlerini "*Öz bakım becerileri anlamında son yıllarda ciddi bir toparlanma olmuş olmasına rağmen önceki yıllarda daha çok sorun yaşıyorduk yani. Son yıllarda ciddi anlamda örtüşüyor artık amaçlarımız. Bunda da sanıyorum prosedürlerde yapılan değişikliklerde kurumlar arası iletişimin güçlenmesinin etkisi var. Çünkü sistem gereği de rehberlik araştırma merkezlerinde çocuklar çok detaylı değerlendirilemiyorlar. Aile görüşlerine başvurulabiliyor. Aileler yanlış yorumlayabiliyorlar becerileri. Bağımsız olduğunu düşündükleri becerilerde aslında çocuklar öğrenmenin bazı aşamalarında bağımsız olmayabiliyorlar. Bazen de personel kaynaklı farklı hatalar yaşıyorduk ama son dönemde ciddi bir düzelme olduğunu gözlemliyoruz.*" şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre önceki yıllara göre daha az sorun yaşanmasına rağmen RAM'larda yapılan değerlendirmelerde öz bakım becerileri alanında bireyin performansından

ziyade ailenin verdiği bilgiler ve görüşleri ışığında kazanım belirlendiği görülmektedir. Öz bakım becerilerinin bir kısmının RAM ortamında ve sınırlı sürede gözlenip değerlendirilmesinin mümkün olmadığı söylenebilir. Öğrencinin performansı ile birlikte aileden alınan bilgilerin video kaydı ya da öğretmen görüşleriyle desteklenmesinin, aileye becerilerin aşamalarının belirtilmesinin bu konuda faydalı olacağı söylenebilir.

Tablo 4.2’de 1. b ve 3. b Alt Amacına Yönelik Bulgulara Yer Verilmiştir.

Tablo 4.2. Farklı Kurumlarda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin **Günlük Yaşam Becerilerine** Ait Görüşleri

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni			Resmi Özel Eğitim Okulunda Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni	
<i>f</i>	%	Görüş	<i>f</i>	%
3	37,5	RAM merkezlerinin belli modüller doğrultusunda amaç vermesi	-	-
7	87,5	Her zaman örtüşmemesi	1	12,5
1	12,5	Kazanımların modüle sığmasının imkansız olması	-	-
1	12,5	Örtüşmemesi	-	-
1	12,5	GYB alanında RAM'larda nitelikli değerlendirme yapılamaması	1	12,5
1	12,5	Çoğunlukla okulda uygulanabilecek beceriler olmaması	-	-
-	-	Bu amaçlarla ilgili bilgi sahibi olmaması	6	75

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM’larda belirlenen günlük yaşam becerilerine ait kazanımların, öğrencilerin BEP’leri ile uyumluluğu ile ilgili görüşlerine bakıldığında; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki özel eğitim öğretmenlerinin çok büyük bir kısmı her zaman örtüşmediğini ifade ettikleri görülmüştür (8: %87,5). Katılımcıların bir kısmı günlük yaşam becerileri alanında kazanımların modüle sığmasının imkansız olduğunu belirtirken, yarıya yakın bir kısmı ise RAM’ın belli modüller doğrultusunda amaç verdiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bir tanesinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki özel eğitim öğretmenlerinin günlük yaşam becerilerinin çoğunlukla okulda uygulanabilecek beceriler olmamasına, bir diğer katılımcının ise bu alanda RAM’larda nitelikli değerlendirme yapılmadığına ve RAM’larda belirlenen günlük yaşam becerilerine ait kazanımların özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde hazırlanan BEP ile örtüşmediğine dair görüşleri olduğu görülmüştür. Resmi özel eğitim okulunda çalışan özel eğitim öğretmenlerinden bir tanesi RAM’larda belirlenen günlük yaşam becerilerine ait

kazanımların resmi özel eğitim okullarında hazırlanan BEP ile örtüşmediğini ifade etmiştir. Katılımcılardan bir tanesinin ise bu alanda RAM'larda nitelikli değerlendirme yapılmadığını ifade ettiği görülmüştür. Resmi özel eğitim okulunda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen günlük yaşam becerileri kazanımlarıyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları ile ilgili görüşleri öne çıkmıştır (8: %75). Resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen günlük yaşam becerilerine ait kazanımların, öğrencilerin BEP'leri ile uyumluluğu ile ilgili değerlendirmeleri rehabilitasyonlarda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin değerlendirmeleri ile büyük oranda farklılık göstermektedir.

Tablo 4.2'de özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin RAM'larda belirlenen günlük yaşam becerilerine ait kazanımların, öğrencilerin BEP'leri ile uyumluluğu ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre Ö1 görüşlerini *“Bizim aslında çok büyük yaş öğrencimiz yok ama büyük yaş öğrenci aldığımız zaman da daha ev içi işlevsel beceri üretime yönelik bir şeyler yapması, işte bir kız öğrenci ise eğer mutfakta bir şeyler yapmasını sağlıyoruz. Yani RAM'ın amaçlarını kullanmaya çalışıyoruz. Ama genellikle ev içi ailenin istediği amaçlar ile ve yaşına uygun amaç seçimine özen gösteriyoruz. Yani günlük yaşam becerileri amaçları her zaman birebir örtüşmüyor aslında.”* şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö10 ise görüşlerini *“Günlük yaşam becerileri amaçları da öz bakım becerileri amaçları kısmen uyumludur. Günlük yaşam becerileri amaçları öz bakım becerilerine oranla daha gözlemlenebilir. Bu yüzden okul ortamında öğrenciyi gözleme süresi rehberlik araştırma merkezlerine göre daha uzun olduğundan okulda alınan amaçlar farklılaşabilir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre günlük yaşam becerileri alanının RAM'larda var olan modüllerin dışında da kazanımlar kapsadığı, RAM'larda verilen kazanımların modülde yer alan kazanımlar olmak zorunda olduğu görülmektedir. MEBBİS-RAM modülünde günlük yaşam becerileri modülünde yer alan kazanımların ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmesi ya da öğrenci ihtiyaçlarına göre yeni kazanımlar ekleme konusunda esnek hale getirilmesinin bu durumu önleyebileceği söylenebilir.

Tablo 4.3'te 1. c ve 3. c Alt Amacına Yönelik Bulgulara Yer Verilmiştir.

Tablo 4.3. Farklı Kurumlarda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Sosyal Becerilere Ait Görüşleri

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni			Resmi Özel Eğitim Okulunda Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni	
<i>f</i>	%	Görüş	<i>f</i>	%
1	12,5	Son 2 yılın amaçlarının daha çok örtüşmesi	-	-
1	12,5	Kreş ve anaokulu dönemindeki çocuklarda örtüşmesi	-	-
1	12,5	Uyuşması	-	-
5	67,5	Çoğunlukla uyuşması	1	12,5
1	12,5	Modül sisteminin yetersiz kalması	-	-
-	-	Bu amaçlarla ilgili bilgi sahibi olmaması	6	75
-	-	Kısmen uyuşması	1	12,5

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen sosyal becerilere ait kazanımların, öğrencilerin BEP'leri ile uyumluluğu ile ilgili görüşlerine bakıldığında; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki öğretmenlerinin yarısından fazlası çoğunlukla uyuştüğünü (8: 67,5), bir tanesi ise uyuştüğünü ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bir tanesinin son iki yılın amaçlarının daha çok örtüştüğünü, bir diğ erinin ise kreş ve anaokulu dönemindeki çocuklarda örtüştüğünü ifade ettikleri görülmüştür. Yine katılımcılardan bir tanesinin modül sisteminin bu beceri alanı için yetersiz olduğu yönünde görüşleri olduğu görülmüştür. Resmi özel eğitim okulunda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin ise RAM'larda belirlenen sosyal beceriler kazanımlarıyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları ile ilgili görüşleri öne çıkmıştır (8: %75). Öğretmenlerin bir kısmı çoğunlukla uyuştüğünü, bir kısmı ise kısmen uyuştüğünü ifade etmiştir. Resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen sosyal becerilere ait kazanımların, öğrencilerin BEP'leri ile uyumluluğu ile ilgili değerlendirmeleri rehabilitasyonlarda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin değerlendirmeleri ile büyük oranda farklılık göstermektedir.

Tablo 4.3'te özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin RAM'larda belirlenen sosyal becerilere ait kazanımların, öğrencilerin BEP'leri ile uyumluluğu ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre Ö5 görüşlerini *“Daha küçük çocuklarda bizim aslında ama kreş dönemi veya anaokulu dönemindeki çocuklarda doğru amaçlar genelde geliyor. Yani şey ihtiyacına yönelik daha çok görüyorum onlar da. Biraz daha sosyal becerilere yönelik çalışmalar yapıyoruz burada. Biz*

de BEP'e hazırladığımızda hani RAM'la neredeyse hani şey oluyor. Birebir uyumlu oluyor, evet." şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö13'ün ise görüşlerini "Sosyal becerilerin RAM'larda belirlenen amaçlarla öğretmenlerin yaptığı BEP'lerde yer alan amaçların çoğunlukla benzerlik gösterdiği gözlemlenmiştir. Bunda bu becerilerin öğrencinin dil ve iletişim becerileriyle de ilişkili olduğu ve kısa sürede gözlemlenebilmesi, bu konuda değerlendirmenin rahat yapılması da etkilidir. Değerlendirmenin güvenilirliğinin BEP teki amaçları doğrudan yönlendirmesi bu konuda esas önem verilecek kısmın değerlendirme olduğuna işaret etmektedir. Bunlara ek olarak tüm alanlarda geçerli olan konu öğrencinin değerlendirme anındaki durumunun değerlendirme etkisidir. Kastedilen etki öğrencinin fizyolojik ihtiyaçları, duygu durumu, ortamın olumlu/olumsuz etkisi, değerlendirme yapan kişi gibi faktörlerdir." şeklinde ifade ettiği görülmüştür.

Öğretmenlerin görüşlerine göre sosyal beceriler alanında son 2 yılda MEBBİS-RAM modül sisteminde yapılan güncellemeyle kazanımların daha uyumlu hale geldiği ama bu alan için modül sisteminin yetersiz kaldığı görülmektedir. Günlük yaşam becerileri alanında belirtildiği gibi bu alanda da MEBBİS-RAM modülünde yer alan kazanımların ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmesi ya da öğrenci ihtiyaçlarına göre yeni kazanımlar ekleme konusunda esnek hale getirilmesinin bu durumu önleyebileceği söylenebilir.

Tablo 4.4'te 1. d ve 3. d Alt Amacına Yönelik Bulgulara Yer Verilmiştir.

Tablo 4.4. Farklı Kurumlarda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin İletişim Becerilerine Ait Görüşleri

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni			Resmi Özel Eğitim Okulunda Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni	
f	%	Görüş	f	%
6	75	Çoğunlukla örtüşmemesi	1	12,5
2	25	Yüksek oranda amaçların uyuşması	1	12,5
1	12,5	Amaçların gözlenebilir olması	-	-
1	12,5	Öğrencinin RAM'da iletişim konusunda süreden dolayı yeterli performans sergileyememesi	-	-
-	-	Bu amaçlarla ilgili bilgi sahibi olmaması	6	75

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen iletişim becerilerine ait kazanımların, öğrencilerin BEP'leri ile uyumluluğu ile ilgili görüşlerine bakıldığında; özel eğitim ve

rehabilitasyon merkezindeki öğretmenlerin büyük bir kısmının çoğunlukla örtüşmediğini (8: %75), bir kısmının ise yüksek oranda amaçların uyuştüğunu ifade ettikleri görülmüştür (8: %25). Katılımcılardan bir tanesinin öğrencinin RAM’da iletişim konusunda süreden dolayı yeterli performans sergileyemediğini, bir diğ erinin ise amaçların gözlenebilir olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Resmi özel eğitim okulunda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin ise RAM’larda belirlenen iletişim becerileri kazanımlarıyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları ile ilgili görüşleri ö ne çıkmıştır (8: %75). Katılımcılardan bir tanesi çoğunlukla uyuşmadığını, bir diğ eri ise yüksek oranda uyuştüğunu ifade etmiştir. Resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM’larda belirlenen iletişim becerilerine ait kazanımların, öğrencilerin BEP’leri ile uyumluluğ u ile ilgili değ erlendirmeleri rehabilitasyonlarda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin değ erlendirmeleri ile büyük oranda farklılık göstermektedir.

Tablo 4.4’te özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin RAM’larda belirlenen iletişim becerilerine ait kazanımların, öğrencilerin BEP’leri ile uyumluluğ u ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre Ö10 görüşlerini “ *İletişim becerileri amaçları çoğunlukla uyumlu değildir. Öğrenci rehberlik araştırma merkezindeki değ erlendirmesinde kısa sürede yabancı bir ortamda ve yabancı olduğ u insanlarla olmasından ö türü kendi ifade etmeyi genellikle reddeder ve iletişim becerilerini gösteremez. Okulda bu süre daha uzun olduğ undan ve geçen bu sürede öğretmenlerine alıştığ ından ö türü kendini daha rahat ifade ederek iletişim becerilerini sergiler.*” bu şekilde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö2 ise “*İletişim alanlarında şu şekilde, mesela alıcı dil becerisine sahip bir öğrencimiz var. Fakat alıcı dilde hala amaçlar konuluyor, onları eliyoruz. İu ifade edici dildeki amaçlarımızı kendi programımızı ekliyoruz bu şekilde devam ettiriyoruz programa aslında hani yapabildiklerini eleyip yapamadıkları ile devam ediyoruz.....Evet, maalesef. Yani ben bu işte yeniyim aslında biraz ama benim nazarımda bile bu şekilde olduğ unun kanaatindeyim.*” şeklinde ifade etmiştir.

Bu konu ile ilgili Ö3’ün ise görüşlerini “*İletişim becerilerinde bazen yer yer şey yapıyoruz. Yani öğrencinin yaşına uygun amaçlar alınmadığını görüyoruz açıkçası, bunda da yani biz daha çok artık öğrencinin yaşına göre performansına göre. Çünkü hani orada kısa zamanda değ erlendirme yapıldığı için evet, hani çok doğru şeyler alınamıyor. Yani performansını çok fazla sergilemiyor. Öğrenci o da hani alınan amaçların biraz daha yanlış*

olmasına sebep oluyor ama biz burada daha uzun vakit geçiriyoruz. Daha uzun değerlendirme yapabiliyoruz. O yüzden aldığımız amaçlarla biraz orada uyumsuz olabilir.” şeklinde ifade ettiği görülmüştür.

Öğretmenlerin görüşlerine göre iletişim becerileri alanında kazanımların gözlemlenebilir olduğu, öğrencinin RAM’da süreden dolayı bu alanda yeterli performans sergileyemediği görülmektedir. Öğrencinin var olan performansının resmi özel eğitim uygulama okulunda ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki öğretmenlerinin görüşleriyle desteklenmesinin faydalı olacağı söylenebilir.

Tablo 4.5’te 1. e ve 3. e Alt Amacına Yönelik Bulgulara Yer Verilmiştir.

Tablo 4.5. Farklı Kurumlarda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Akademik Becerilere Ait Görüşleri

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni			Resmi Özel Eğitim Okulunda Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni	
<i>f</i>	%	Görüş	<i>f</i>	%
2	25	Uyumlu olmaması	-	-
1	12,5	Mutlaka amaç güncellemesi yapılması	-	-
1	12,5	Öğrenciye özel program oluşturulmaması	-	-
2	25	En uyumlu alan olması	-	-
1	12,5	Çok somut beceriler olması	-	-
-	-	Bu amaçlarla ilgili bilgi sahibi olmaması	6	75
-	-	Çoğunlukla uyuşması	1	12,5
-	-	Öğrencinin ihtiyaçlarının tam olarak belirlenememesi	1	12,5
-	-	Öğrencinin var olan performansının belirlenememesi	1	12,5
4	50	Çoğunlukla uyuşmaması	1	12,5

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM’larda belirlenen akademik becerilere ait kazanımların, öğrencilerin BEP’leri ile uyumluluğu ile ilgili görüşlerine bakıldığında; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki öğretmenlerin yarısının çoğunlukla uyuşmadığını (8: %50), bir kısmının en uyumlu alan olduğunu (8: %25), bir kısmının ise uyumlu olmadığını ifade ettikleri görülmüştür (8: %25). Katılımcılardan bir tanesi bu alanda çok somut beceriler olduğunu, bir diğeri ise öğrenciye özel program oluşturulmadığını ifade etmiştir. Başka bir katılımcının da mutlaka amaç güncellemesi yapıldığını ifade ettiği görülmüştür. Resmi özel eğitim okulunda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM’larda belirlenen akademik beceriler kazanımlarıyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları ile ilgili görüşleri öne çıkmıştır (8:

%75). Katılımcılardan bir tanesi çoğunlukla uyuyduğunu, bir diğeri ise çoğunlukla uyuyamadığını ifade etmiştir. Yine katılımcılardan bir tanesinin öğrencinin ihtiyaçlarının tam olarak belirlenemediğini, bir diğerrinin ise öğrencinin var olan performansının belirlenemediğini ifade ettikleri görülmüştür. Resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen akademik becerilere ait kazanımların, öğrencilerin BEP'leri ile uyumluluğu ile ilgili değerlendirmeleri rehabilitasyonlarda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin değerlendirmeleri ile büyük oranda farklılık göstermektedir.

Tablo 4.5'te özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ve resmi özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin RAM'larda belirlenen akademik becerilere ait kazanımların, öğrencilerin BEP'leri ile uyumluluğu ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre Ö1 görüşlerini *“Hiç uyumlu değil. Çünkü onlar uuuuu müfredat bazlı amaç vermek zorundalar Belki MEB müfredatında takip ettiği için ilkokul, ortaokul, lise kademesinde. Şimdi öyle çocuk var ki 20 yaşına gelmiş yıllardır okuma yazma çalışılıyor. Artık o çocukla okuma yazma çalışılması uuuuuu yani hayal gibi bir şey oluyor. Orada biz biraz daha işlevsel amaçlar seçiyoruz. Başka tarz okuma yazma mesela ses temelli yöntem kullanıldığı için akademik Türkçe becerilerinde özellikle bazı çocuklar ses temelli yöntemle olmuyor hani ilerleyemiyoruz. Biz kendi içimizde mutlaka amaç güncellemesi yapıyoruz. Matematik olarak da yine belli hiyerarşik sırada müfredat temelli amaç verdikleri için oldukları seviyede güncelleme yapıyoruz. Mesela büyük yaş bir çocuğa cep telefonu kullanma amacı o zaman diyoruz, o sadece rakamları ayırt etsin, rakamlarda telefon tuşlasın diye. İşlevsel akademik beceri öğretiyoruz aslında çoğunlukla.”* şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö13 ise *“Akademik becerilerde yer alan amaçların çoğunlukla benzerlik göstermediği gözlemlenmiştir. Bunda RAM'larda amaç belirlenirken öğrencinin var olan performansının ve ihtiyaçlarının tam olarak belirlenememesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda öğrencinin sınıf ortamı, devam durumu, problem davranışları gibi etkenler öğretmeni yönlendirirken RAM ların bu konulara uzak olması da aradaki farkın bir sebebidir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bu konu ile ilgili Ö10 ise görüşlerini *“İletişim becerileri amaçları çoğunlukla uyumlu değildir. Öğrenci rehberlik araştırma merkezindeki değerlendirmesinde kısa sürede yabancı bir ortamda ve yabancı olduğu insanlarla olmasından ötürü kendi ifade etmeyi genellikle reddeder ve iletişim becerilerini gösteremez. Okulda bu süre daha uzun olduğundan ve geçen*

bu sürede öğretmenlerine alıştığından ötürü kendini daha rahat ifade ederek iletişim becerilerini sergiler.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre akademik beceriler alanında öğrenciye özgü program oluşturulmadığı görülmektedir. Öğrencinin var olan performansının resmi özel eğitim uygulama okulunda ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki öğretmenlerinin görüşleriyle desteklenmesinin, MEBBİS-RAM modülünde bu alanda yer alan kazanımların öğrenci ihtiyaçlarına göre yeni kazanımlar ekleme konusunda esnek hale getirilmesinin fayda sağlayacağı söylenebilir.

Tablo 4.6’da 4. ve 5. Alt Amaca Yönelik Bulgulara Yer Verilmiştir.

Tablo 4.6. Farklı Kurumlarda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Öğrencinin BEP Amaçları ve Öğrenme İhtiyaçlarına Ait Görüşleri

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni			Resmi Özel Eğitim Okulunda Çalışan Özel Eğitim Öğretmeni	
<i>f</i>	%	Görüş	<i>f</i>	%
1	12,5	Son 2 yıldır işbirliğinin artması	-	-
1	12,5	Daha işlevsel amaç seçimine özen gösterdiklerinin düşünülmesi	-	-
1	12,5	Literatürün eksik ya da yetersiz olması	-	-
4	50	Uyumlu olmaması	4	50
1	12,5	Çocuğa özgü program gelmemesi	-	-
1	12,5	Ailelerin beklentileri konusunda somut becerilerin daha ön planda tutulması	-	-
-	-	Değerlendirmenin kısa sürede olması	1	12,5
-	-	Bu amaçlarla ilgili bilgi sahibi olmaması	4	50
2	25	Son zamanlarda daha iyi olması	-	-

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM’larda belirlenen modüllerin öğrencinin öğrenme ihtiyaçlarıyla uyumu ile ilgili görüşlerine bakıldığında; öğretmenlerin yarısının uyumlu olmadığını (8: %50), iki tanesinin ise son zamanlarda daha iyi olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılardan bir tanesi son iki yıldır iş birliğinin arttığını, bir diğeri ise daha işlevsel amaç seçimine özen gösterdiklerini düşündüğünü ifade etmiştir. Yine katılımcılardan bir tanesinin modül sistemi ile ilgili literatürün eksik ya da yetersiz olduğunu, bir diğeri çocuğa özgü program gelmediğini, başka bir katılımcıya göre de ailelerin beklentileri konusunda somut becerilerin daha ön planda tutulduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM’larda belirlenen amaçlar ve

okullarda hazırlanan BEP amaçlarının uyumu ile ilgili görüşlerine bakıldığında; yarısının uyumlu olmadığını, diğer yarısının da bu amaçlarla ilgili bilgi sahibi olmadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılardan bir tanesi değerlendirmenin kısa sürede olduğunu ifade etmiştir. Resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen amaçlarla öğrencilerin BEP'leri ile uyumluluğu ile ilgili değerlendirmeleri, rehabilitasyonlarda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen modüllerin öğrencinin öğrenme ihtiyaçlarıyla uyumu ile ilgili değerlendirmeleri ile kısmen benzerlik göstermektedir.

Tablo 4.6'da özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen modüllerin öğrencinin öğrenme ihtiyaçlarıyla ve resmi özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin RAM'larda belirlenen amaçlar ve okullarda hazırlanan BEP amaçlarının uyumu ile ilgili görüşlere yer verilmiştir. Buna göre Ö4 görüşlerini *“Aslında en az uyumun olduğu nokta genel çerçeve olduğunu düşünüyorum. Çünkü sanırım burada öğretmenler olarak bizlerin de geçmişte yaptığımız hatalar var. Kurumların veya akademisyenlerin de belli hataları var. Ailelerin beklentileri noktasında somut olan ilerlemeler her zaman daha cazip geliyor, işin soyut kısmındaki beceriler çok atlanyor. O yüzden de sosyal beceri gibi günlük yaşam becerisi gibi toplumsal yaşam becerisi gibi alanlar ikinci plana atılarak daha akademik beceri ağırlıklı gidilmeye kalkılıyor. Daha gözle görülür ilerlemeler daha kıymetli oluyor. Burada özel kurumların payının da çok büyük olduğunu söyleyebilirim. Aileye bir şeyler başardığını gösterebilmek için en doğru yol, somut amaçlar seçmek ve onları bağımsızlığa ulaştırmak olarak görülüyor muhtemelen. O yüzden aslında olması gereken, seçilmesi gereken, hedeflenmesi gereken amaçların hedeflenmediği, ikinci plana atıldığı bunun da çok ileri yaşlarda fark edildiği kanısındayım. O yüzden burada ciddi fark açılıyor ki, bu rehberlik araştırma merkezinin değerlendirip belirleyebileceği bir alan değil. Burada artık çocukla doğrudan çalışan personelin inisiyatif alması gerektiğini düşünüyorum.”* şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö6 ise *“RAM modülleri bir sonuçtur çocuğun fonem çıkarmaması bir sonuçtur. Örnek olarak A sesini çıkarıp kazanımının nasıl çalışılacağı, neden gelişimsel düzeyde sözel dilin çıktılarının oluşmadığı bağlamında çalışılan yöntem belirlemede literatürün eksik ya da yetersiz olduğunu düşünüyorum.”* şeklinde ifade etmiştir. Ö11 ise görüşlerini *“Rehberlik Araştırma Merkezinde öğrenci çok kısa bir sürede*

kısıtlı bir şekilde değerlendirildiği için öğrenci tam değerlendirilemeden tanımadan karar verildiğini ve rapor yazıldığını düşünüyorum. Daha doğru bir amacın belirlenebilmesi için öğrencinin kendini rahat ifade edebildiği kendi ortamında okul ortamı olabilir değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyim.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö1’in ise görüşlerini “Eskiden RAM’lar bu konularda hani biz rehabilitasyon merkezlerini çok ciddiye almıyordu açıkçası. Hani bizim yazdığımız değerlendirme formları hani yazmış bilmem ne, onu çalışmışlar mı bunu çalışmışlar mı diye bakıyorlardı. Ama son 2 yıldır hani o güncelleme yapıldı ya sisteminde RAM’larda. Onunla beraber mesela fikir yazısı almaya başladılar. Arayıp sormaya başladılar. Bu anlamda daha detaylanıp bizimle işbirliği yapmaları bizim de hoşumuza gitmeye başladı. Daha işlevsel amaç seçimine özen gösterdiklerini düşünüyorum artık.” şeklinde ifade ettiği görülmüştür.

Öğretmenlerin görüşlerine göre ailelerin beklentileri doğrultusunda somut becerilerin daha ön planda tutulduğu, çocuğa özgü program gelmediği, RAM’larda yer alan modül sistemiyle ilgili literatürün eksik ya da yetersiz olduğu ve resmi özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin bu amaçlarla ilgili bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Öğrencinin özel eğitime başladığı andan itibaren yeterlilikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda RAM’da, resmi özel eğitim okulunda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde öğrenciyle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin, kurum psikolojik danışmanlarının ve ailesinin süreç boyunca sistemli bir şekilde iletişim halinde olması gerektiği söylenebilir.

Tablo 4.7’de 2. a Alt Amacına Yönelik Bulgulara Yer Verilmiştir.

Tablo 4.7. RAM’larda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Öz Bakım Becerilerine Ait Görüşleri

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Çalışan Özel Eğitim Öğretmenleri		
Görüş	f	%
Rehabilitasyon merkezlerinde çok uygulanabilir oldukları	1	12,5
Eğitim ortamlarında çalışılması biraz zor olması	1	12,5
Bu becerilerin evde çalışılmasının gerekmesi	1	12,5
Ailelere bu konuda eğitim verilmesi	3	37,5
Uygulanabilir olması	2	25
Bazılarının çalışabileceği uygun ortam olmaması	1	12,5
Fiziki ortamların yetersizliği nedeniyle uygulanabilir olmaması	2	25
Eğitim planlarının yeteri kadar ayrıntılı yapılmaması	1	12,5
Rehabilitasyon merkezinde uygulamaya yönelik kısımlar yapılması	1	12,5
Özel eğitim uygulama okullarında uygulama evleri olması	1	12,5

RAM’larda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin öz bakım becerileri ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerine bakıldığında; öğretmenlerin bir kısmının uygulanabilir olduğunu (8: %25), bir kısmının ise fiziki ortamların yetersizliği nedeniyle uygulanabilir olmadığını ifade ettikleri görülmüştür (8: %25). Öğretmenlerin yarısına yakını ailelere öz bakım becerileri ile ilgili eğitim verilmesi gerektiğini ifade etmiştir (8: %37,5). Katılımcılardan bir tanesi rehabilitasyon merkezlerinde uygulanabilir olduklarını, bir diğeri ise eğitim ortamlarında çalışılması biraz zor olduğunu ifade etmiştir. Yine bir katılımcı bu becerilerin evde çalışılması gerektiğini, farklı bir katılımcı ise bazılarının çalışabileceği uygun ortam olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların bir kısmının ise eğitim planlarının yeteri kadar ayrıntılı yapılmadığını, rehabilitasyon merkezinde uygulamaya yönelik kısımlar yapıldığını ve özel eğitim uygulama okullarında uygulama evleri olduğunu ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo 4.7’de RAM’larda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin öz bakım becerileri ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre Ö17 görüşlerini “*Şöyle düşünüyorum, öz bakım becerilerinin hedeflerine bakıldığı zaman bunların rehabilitasyon merkezlerinde çok uygulanabilir olduklarını düşünmüyorum. Çünkü özel eğitim ile ilgili olarak yani giyinme, soyunma, yeme içme becerileri için ayrı özel bir oda gerekiyor. Bu odalar çoğu rehabilitasyon merkezinde yani yoktur diye düşünüyorum. Öyle tahmin ediyorum. Eee olsa bile orada bunları yapabilmek u zamanla da ilgili olarak biraz zor bence. Bu tarz beceriler evde çalışılmalı. Rehabilitasyon merkezlerinin ise burada*

bence yapması gereken şey, aileleri bu konuda eğitmek. Eee öz bakım becerilerinin eğitim ortamlarında çalışılması biraz zor görünüyor bence.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö24 ise görüşlerini “Şimdi öncelikle biz öz bakım becerilerinde öğrencilerimize, modüllerden hedef davranışları önerirken şuna dikkat ediyoruz. Öğrenci okulda mı eğitim alıyor? Özel eğitim uygulama okulunda mı alıyor? Özel eğitim sınıfına mı devam ediyor yoksa bunun yanında hem bunlara devam edip hem de rehabilitasyon merkezlerine de gidiyor mu diye. Biliyorsunuz sadece okul değil rehabilitasyon merkezine giden öğrencilerimiz de var bizim burada değerlendirme ve tanılama yaptığımız. Tabii, rehabilitasyon merkezlerinin bildiğim kadarıyla çoğunda artık böyle uygulamaya yönelik kısımlar yapıldı ve bunlar aktif olarak kullanılıyor. Bildiğim kadarıyla en son çıkan mevzuata göre de bunlar zorunlu hale getirildi diye biliyorum bunun yanında. Özel eğitim uygulama okullarında da yine atölyeler uygulama evleri gibi bildiğim kadarıyla son zamanlarda sıkça projeler yapıldı ve uygulama okullarımızda da bu öğrencilere verilen hedef davranışları buralarda uygulanıyor diye biliyorum. bu nedenlerle uygulanabilir olduğunu düşünüyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre öz bakım becerilerine ait kazanımların eğitim ortamlarında çalışılmasının biraz zor olduğu, evde çalışılmasının gerektiği, ailelere bu konuda eğitim verilmesi gerektiği ve bazılarının çalışabileceği uygun ortam olmadığı görülmektedir. Bu alanla ilgili modüldeki kazanımların eğitim ortamında çalışılacaklar, ailelere rehberlik yapılacaklar ve her ikisini de kapsayan kazanımlar olmak üzere üçe ayrılmasının, resmi özel eğitim okulları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sistem üzerinden mevcut fiziksel yapıları ile ilgili bilgilendirme yapmalarının ve uygulamada birlik adına aynı ya da benzer fiziksel yapıya ve bölümlere sahip olmalarının fayda sağlayacağı söylenebilir.

Tablo 4.8’de 2. b Alt Amacına Yönelik Bulgulara Yer Verilmiştir.

Tablo 4.8. RAM’larda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin **Günlük Yaşam Becerilerine Ait Görüşleri**

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Çalışan Özel Eğitim Öğretmenleri		
Görüş	f	%
Kısmen uygulanabilir olması	1	12,5
Her eğitim ortamının fiziki şartları aynı olmaması	1	12,5
Okullarda en güç uygulanabilecek modüllerden birisi olması	1	12,5
Bir çoğunda uygun ortam olmaması	3	37,5
Uygulanabilir olması	3	37,5

RAM’larda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin günlük yaşam becerileri ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerine bakıldığında; yarıya yakın kısmının uygulanabilir olduğunu (8: %37,5), bir kısmının kısmen uygulanabilir olduğunu ifade ederken (8: %12,5), bir kısmının da okullarda en güç uygulanabilecek modüllerden birisi olduğunu ifade ettiği görülmüştür (8: %12,5). Katılımcıların bir kısmı her eğitim ortamının fiziki şartlarının aynı olmadığını (8: %12,5), katılımcıların yarıya yakın kısmı ise bir çoğunda uygun ortam olmadığını ifade etmişlerdir (8: %37,5).

Tablo 4.8’de RAM’larda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin günlük yaşam becerileri ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre Ö23 görüşlerini “*Nispeten bu becerilerin uygulanması biraz daha kolay. Sanki okullarda hem donatı olarak sağlanması daha kolay hem de öğrencilerin yaşı itibarıyla göz önünde bulundurulduğunda ev içi yaşam becerileri, mutfak becerileri okullarda biraz daha işlevsel olarak çalışabiliyor. Hem okul ziyaretlerimizde bunu görüyoruz. Hem rehabilitasyon merkezleri için incelemelerini yaptığımızda. Çocukların kazanımları konusunda bazen çok çelişkiye düştüğümüz zaman video kayıtları istiyoruz. Acaba çocuklar bu becerileri gerçekleştirebiliyor mu diye çalışıldığına dair bize olumlu manada geri dönüşler oluyor. Öz bakım becerilerine nazaran bunlar daha işlevsel beceriler.*” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö20’nin ise görüşlerini “*Günlük yaşam becerilerinde biraz önce aktardığım gibi uygun ortamın sağlanamaması nedeniyle kazanımın amacına çoğunlukla ulaşmadığını gözlemliyoruz. Neler yapılabilir? Basit en basiti ile öğrenciye makarna pişirilebilir mi? Pişirilebilir ya da günlük yaşam becerileri içindeki kazanımların çok en basitleri belki onlar yapılabilir. Onun haricindekiler maalesef eğitim orta. Yeteri kadar yapılamıyor ya da amacına ulaşamadığını gözlemliyoruz.*” şeklinde ifade ettiği görülmüştür.

Öğretmenlerin görüşlerine göre her eğitim ortamının fiziki şartlarının aynı olmadığı, okullarda en güç uygulanabilecek modüllerden birisi olduğu, bir çoğunda uygun ortam olmadığı görülmektedir. Bu alanla ilgili sistem üzerinden mevcut fiziksel yapıları ile ilgili bilgilendirme yapmalarının ve uygulamada birlik adına aynı ya da benzer fiziksel yapıya ve bölümlere sahip olmalarının fayda sağlayacağı söylenebilir.

Tablo 4.9’da 2. c Alt Amacına Yönelik Bulgulara Yer Verilmiştir.

Tablo 4.9. RAM’larda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Sosyal Becerilere Ait Görüşleri

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Çalışan Özel Eğitim Öğretmenleri		
Görüş	f	%
Grup eğitimi verilmesi gerekmesi	2	25
Ortamdaki diğer öğrencilerin seviyelerinden dolayı uygulamanın zorlaşması	2	25
Uygulanabilir olması	3	37,5
Bireysel olarak ya da grupla çalışılacak amaçların olması	1	12,5
Hazırbulunuşluk düzeylerinin önemli olması	1	12,5
Kazanımlar açısından uygulanabilir olması	1	12,5
Eğitim ortamının zenginleştirilmesi	1	12,5
Çok uygulanabilir olmaması	2	25

RAM’larda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin sosyal beceriler ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerine bakıldığında; yarıya yakın kısmının uygulanabilir olduğunu ifade ederken (8: %37,5), bir kısmının çok uygulanabilir olmadığını ifade ettiği görülmüştür (8: %25). Katılımcıların bir kısmı grup eğitimi verilmesi gerektiğini (8: %25), bir kısmı ise ortamdaki diğer öğrencilerin seviyelerinden dolayı uygulamanın zorlaştığını (8: %25) ifade etmiştir. Katılımcılardan bir tanesinin bireysel olarak ya da grupla çalışılacak amaçların olduğunu, bir diğerinin ise hazırbulunuşluk düzeylerinin önemli olduğunu belirttiği görülmüştür. Katılımcılardan bir tanesi kazanımlar açısından uygulanabilir olduğunu, diğer bir katılımcı da eğitim ortamının zenginleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 4.9’da RAM’larda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin sosyal beceriler ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre Ö17 görüşlerini “*Tabi yani sosyal becerilerle ilgili de şöyle bir durum var, şimdi biz bunları sosyal becerileri özellikle önerirken öğrencilerin biraz da hazırbulunuşluk durumuna bakıyoruz. Şimdi rehabilitasyon merkezlerinde çalışılması için grup eğitimi verilmesi gerekiyor. Grup eğitimlerinde de öğrencilerin öğrencilerle birlikte çalışması gerekiyor.*

Bunun için öğrencilerin bir hazırbulunuşluluğunun olması şart. Yani selamlaşma, vedalaşma, iletişim kurma, bunlar belki daha rahat çalışılabilir ama işte çocukların başkalarından gelen isteklere uygun tepki vermesi tercihlerine uygun şekilde ifade etmesi falan. Öğrencilerle birlikte çalışırken o öğrenciler normal olmadıkları için eee bunun çalışılması biraz zor olabilir. Eğer çocukları grup eğitimine katarken kendilerinden daha iyi durumda öğrencilerle aynı gruba alabilseydik orada daha rahat olurdu ama şu an mevcut şartlarda hem okullarda hem de rehabilitasyon merkezlerinde öğrencilerin tamamı özel eğitim öğrencisi olduğu için bunların uygulanması bence güçleşiyor. Kaynaştırma şeklinde olsaydı daha rahat olabilirdi. Bunu öğrencisine örnek sunabilmek adına.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö18 ise görüşlerini “Sosyal becerileri bence az önceki konuştuğumuz öz bakım ve günlük yaşama göre biraz daha rahat. Çünkü biraz daha sistemi planlamayı yapan öğretmenlerinde olan beceriler. Hani burada şimdi çocuğun bireysel olarak da çalışabilecek amaçlarımız var, grupla beraber de çalışabilecek amaçlarımız var. Özellikle sınıf ortamında yanında akranlarının da olması, sosyal becerinin çalışmasının biraz daha kolaylaştırıyor. En azından yarı yapılandırılmış ortam ya da yapılandırmış ortamın haricinde, doğal ortamında da çocuğa sosyal beceri rahat çalışabiliyor. Burada öğretmen kendisi, sosyal öykü, sosyal ortamlar kurarak çok daha rahat buradaki becerileri çalışabilir. Genelde soyut olduğu için hani herhangi bir materyal ya da ciddi bir ortam gerektirecek bir beceri de olmadığı için tamamen bunlar seçilen becerinin planlaması yönelik olduğu için öğretmen iyi bir planlamayla bence çoğu beceriyi öğrenciye burada kazandırabilir. Tabii aile desteğini alması gerekiyor. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri de burada önemli. Evet, yani küçük yaş gruplarında anaokulunda doğal bir ortam genelde sosyal becerinin gelişmesi için gayet olumlu oluyor. Rehabilitasyon merkezlerinde bireysel olarak öğretilmesine rağmen isterlerse grup eğitimiyle de desteklenen sosyal beceriler, grup eğitimine de yaygınlaştırılması için daha rahat genelleme için rahat çalışmalar yapılabilir. Bence RAM modülündeki beceriler hem rehabilitasyon merkezinde hem de okul ortamlarında uygulanabilecek tarzdaki beceriler. Bu da tamamen iş süreci yöneten öğretmene düşüyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre ortamdaki diğer öğrencilerin seviyelerinden dolayı uygulamanın zorlaştığı, eğitim ortamının zenginleştirilmesi gerektiği görülmektedir. Bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerin ve idarenin işbirliğiyle eğitim ortamında basit düzenlemelerle sosyal becerilere dönük farklı ortamlar oluşturulabileceği, öğrencilerin

gelişimleri doğrultusunda planlı bir şekilde küçük gruplar halinde nöro-tipik gelişim gösteren akranlarıyla ya da farklı sosyal çevrelerde (market, otobüs durağı, sinema v.b.) etkinliklerin planlanmasının faydalı olacağı söylenebilir.

Tablo 4.10’da 2. d Alt Amacına Yönelik Bulgulara Yer Verilmiştir.

Tablo 4.10. RAM’larda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin İletişim Becerilerine Ait Görüşleri

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Çalışan Özel Eğitim Öğretmenleri

Görüş	f	%
Uygulanabilir olması	4	50
Öğretmenin sürece hakim olması	1	12,5
Uygulanabilirliği gayet yüksek	2	25
Kısmen uygulanabilir olması	1	12,5
Bireysel ve grup eğitimlerinin verilmesi	1	12,5
Öğrenciye işlevsel beceri kazandırılması	1	12,5

RAM’larda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin iletişim becerileri ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerine bakıldığında; yarısının uygulanabilir olduğunu (8: %50), bir kısmının uygulanabilirliğinin yüksek olduğunu (8: %25), bir kısmının ise kısmen uygulanabilir olduğunu ifade ettikleri görülmüştür (8: %12,5). Katılımcılardan bir tanesi bireysel ve grup eğitimlerinin verildiğini, başka bir katılımcının öğretmenin sürece hakim olması gerektiğini ifade ettiği görülmüştür. Katılımcılardan bir tanesi öğrenciye işlevsel beceri kazandırıldığını ifade etmiştir.

Tablo 4.10’da RAM’larda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin iletişim becerileri ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre Ö24 görüşlerini “Yine dediğim gibi sosyal beceri ve dil iletişim kısmı daha çok bizim iletişim kısmı şimdi bu eğitimi de önerirken biz bireysel ve bireysel grup eğitimleri veriyoruz bu çocuklara. Biliyorsunuz daha çok küçük yaşta olan öğrencilerimiz için bireysel grup eğitimler vermeye çalışıyoruz ki bunlar da işte yine kurumdaki diğer öğrencilerle birlikte bir grup yapılsın ve iletişim becerilerinin işte hem uygulanabilirliğinin orada hem de çocuğun dil becerilerinin gelişmesi için grup eğitimlerinin yapıldığını yine bu alanda da biliyoruz. Şimdi bizim burada bireysel olarak önerdiğimiz işte iletişim becerilerini kurumlar bireysel olarak çalışmaktalar. Hedef davranışları ihtiyaca göre çocuğun engel durumuna

göre. Daha doğrusu bazı çocuklar biliyorsunuz grup eğitimine uygun olmuyorlar. Engel durumuna göre bu çocuklara bireysel eğitim, birebir verecekleri eğitim verdikleri zaten.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö22 ise görüşlerini “İletişim becerileri uygulanabilirliği, eğitim ortamındaki engelleyicilerin önüne geçildiğinde öğrencinin eğitim ortamına uygunluğu ölçüsüyle orantılı olup homojen sınıf ortamında geliştirici etkiye sahip olduğunu düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre iletişim becerileri ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili bir sorun olmadığı söylenebilir.

Tablo 4.11’de 2. e Alt Amacına Yönelik Bulgulara Yer Verilmiştir.

Tablo 4.11. RAM’larda Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Akademik Becerilere Ait Görüşleri

Rahberlik ve Araştırma Merkezlerinde Çalışan Özel Eğitim Öğretmenleri		
Görüş	f	%
Uygulanabilirliği en yüksek alan olması	2	25
En fazla gelişmenin görüldüğü alan olması	1	12,5
Uygulanabilir olması	6	75
Modüldeki kazanımların çok ayrıntılı olması	1	12,5
Öğretmenin yetkin olması	1	12,5

RAM’larda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin akademik beceriler ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerine bakıldığında; büyük çoğunluğunun uygulanabilir olduğunu (8: %75), bir kısmının da uygulanabilirliği en yüksek alan olduğunu ifade ettikleri görülmüştür (8: %25). Katılımcılardan bir tanesi modüldeki kazanımların çok ayrıntılı olduğunu, bir diğer de öğretmenin yetkin olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 4.11’de RAM’larda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin akademik beceriler ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre Ö20 görüşlerini “Evet hocam yani formal eğitimin gereği zaten bu kazanım özellikle eğitim ortamlarında verilmesi gerekir. Zaten çevrede her kişi farklı düşünceler ve farklı bilgiler vereceği için öğrencimizi de bir anlam karmaşasına neden olabilir. Burada yetkin olan öğretmen. Uygun eğitim ortamında bu eğitimi ya da bu becerileri rahatlıkla verebilir. Bunda da eğitim ortamlarının yeterli olduğunu düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılardan Ö23 ise görüşlerini “Akademik becerilerin uygulanabilirlik oranı da yüksek. Ama biz daha önce hep şeyden şikayet ediyorduk, öğrenciler belirli bir hazırbulunuşluk düzeyi ile kabul ediliyordu bir önceki destek eğitim programında. Şimdi de çok aşırı ayrıntıya kaçınmış sanki bir denge yakalamakta bir problem var gibi mesela. Örnek verecek olursak, özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarda mesela işlevsel olarak yedişer sekizer, dokuzar sayma çok zor. Çocukların akademik seviyelerini çok çok üzerinde kazanımlar ve işlevsel olarak görülüyor bu beceriler. Bunların çalışılması biraz uuu en azından okulun görüşü ya da bizim gördüklerimiz vakit kaybı gibi. Bir denge yakalanabilir. Daha önce bizim en çok şikayet ettiğimiz RAM personeli olarak özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların destek eğitim programlarıydı. Daha önceki program çok daha sığdı. Bu da çok ayrıntılı. Öğrenciler kaybolabiliyor bu kadar ayrıntının içinde. Ama diğerleri üç aşağı beş yukarı düzeylerine uygun olarak hazırlanmış işlevsel olarak değerlendirilebilir. Belki bir özel öğrenme güçlüğü dediğim gibi gözden geçirilebilir. Onun haricindekiler şeyi yakalamışlar gibi ortalamayı yakalamışlar gibi gözüküyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre modüldeki kazanımların çok ayrıntılı olduğu görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi MEBBİS-RAM modülünde yer alan kazanımların öğrenci ihtiyaçlarına göre yeni kazanımlar ekleme ve çıkarma konusunda esnek hale getirilmesinin fayda sağlayacağı söylenebilir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma ile ilgili tartışmaya yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar ele alınarak ilgili alan yazınla ilişkilendirilmesi yapılmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre iletişim becerileri alanındaki kazanımların gözlemlenebilir olduğu, öğrencinin RAM’da süreden dolayı bu alanda yeterli performans sergileyemediği, akademik beceriler alanında öğrenciye özgü program oluşturulmadığı, diğer beceri alanlarında da modül sisteminin yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Yılmaz ve Doğan (2023) tarafından RAM’larda tanı, değerlendirme ve izleme süreçlerinin işleyişindeki sorunlarını, hastane ve RAM arasında iş birliğinin kurulmaması, değerlendirme formlarındaki yetersizliği, materyal eksikliği, değerlendirmeye uygun fiziksel şartların sağlanamaması, izleme sürecinin yıllık raporlarla yürütülmeye çalışılması şeklinde olduğu görülmüştür. Yalçın (2022), rehabilitasyon öğretmenleri ve RAM değerlendirme formu arasında düşük düzey uyum tespit edildiği görüldüğünü ifade etmiştir.

Bu araştırma sonucuna göre RAM’larda yapılan değerlendirmelerde öz bakım becerileri alanında bireyin performansından ziyade ailenin verdiği bilgiler ve görüşleri ışığında kazanım belirlendiği, bu alandaki bazı kazanımların RAM ortamında ve sınırlı sürede gözlenip değerlendirilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Çay, Sivrikaya ve Eldeniz Çetin (2022) çocuğun yetersizlik durumuna, velinin isteğine ve çocuğun ilerleme durumuna göre destek eğitim sağlandığını, değerlendirirken ailelerin onayının alındığını ve aile katılımı için ailelerin bilgilendirildiğini belirtmişlerdir. Eğitsel değerlendirme ve yerleştirme sürecinde özel eğitim öğretmenleri, rehber öğretmen/psikolojik danışman, aile ve okul idarecilerinin yer aldığını ifade etmişlerdir.

Bu araştırma sonucuna göre ailelerin beklentileri doğrultusunda somut becerilerin daha ön planda tutulduğu, çocuğa özgü program gelmediği, RAM’larda yer alan modül sistemiyle ilgili literatürün eksik ya da yetersiz olduğu ve resmi özel eğitim okullarında görev

yapan öğretmenlerin bu amaçlarla ilgili bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Maraklı (2016) zihin yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğuna sahip olan bireylerin tanılanması sürecinde yer alan modüllerin hem eğitsel değerlendirme ilkeleri açısından hem de içerik açısından yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Yanık (2016), ailelerle yapılan görüşmeler sonucunda aileler ile süreçte yer alan paydaşlar arasında işbirliği eksikliği olduğu ve ailelerin RAM'ın işleyişine ilişkin bilgi yetersizlikleri olduğu ifade etmiştir. Yanık (2016) ailelerle yapılan görüşmeler sonucunda ise aileler ile süreçte yer alan paydaşlar arasında işbirliği eksikliği olduğu ve ailelerin RAM'ın işleyişine ilişkin bilgi yetersizlikleri olduğu ifade ettiği görülmüştür.

Bu araştırma sonuçlarına göre öz bakım becerilerine ait kazanımların eğitim ortamlarında çalışılmasının biraz zor olduğu, evde çalışılmasının gerektiği, ailelere bu konuda eğitim verilmesi gerektiği ve bazılarının çalışabileceği uygun ortam olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında; Akıncıoğlu Çolak (2022) OSB'yi tanılama ve değerlendirmede çoğunlukla informal araçların ve yöntemlerin kullanıldığını, aileler tıbbi tanılama ve eğitsel tanılama sürecinde kendilerine yönelik olarak daha çok bilgiye ve desteğe ihtiyaç duyduklarını, RAM'da görev yapan öğretmenler hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir.

BÖLÜM 6

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma ile ilgili sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Bu çalışmada özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumu ile ilgili görüşleri incelenmiş aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

1- Önceki yıllara göre daha az sorun yaşanmasına rağmen RAM’larda yapılan değerlendirmelerde öz bakım becerileri alanında bireyin performansından ziyade ailenin verdiği bilgiler ve görüşleri ışığında kazanım belirlendiği, bu alandaki bazı kazanımların RAM ortamında ve sınırlı sürede gözlenip değerlendirilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2- Günlük yaşam becerileri alanının RAM’larda var olan modüllerin dışında da kazanımlar kapsadığı, RAM’larda verilen kazanımların modülde yer alan kazanımlar olmak zorunda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3- Sosyal beceriler alanında son 2 yılda MEBBİS-RAM modül sisteminde yapılan güncellemeyle kazanımların daha uyumlu hale geldiği ama bu alan için modül sisteminin yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

4- İletişim becerileri alanında kazanımların gözlemlenebilir olduğu, öğrencinin RAM’da süreden dolayı bu alanda yeterli performans sergileyemediği sonucuna ulaşılmıştır.

5- Akademik beceriler alanında öğrenciye özgü program oluşturulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6- Ailelerin beklentileri doğrultusunda somut becerilerin daha ön planda tutulduğu, çocuğa özgü program gelmediği, RAM’larda yer alan modül sistemiyle ilgili literatürün eksik ya da yetersiz olduğu ve resmi özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin bu amaçlarla ilgili bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

7- Öz bakım becerilerine ait kazanımların eğitim ortamlarında çalışılmasının biraz zor olduğu, evde çalışılmasının gerektiği, ailelere bu konuda eğitim verilmesi gerektiği ve bazılarının çalışabileceği uygun ortam olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8- Her eğitim ortamının fiziki şartlarının aynı olmadığı, günlük yaşam becerinin okullarda en güç uygulanabilecek modüllerden birisi olduğu, bir çoğunda uygun ortam olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

9- Sosyal beceriler anlamında ortamdaki diğer öğrencilerin seviyelerinden dolayı uygulamanın zorlaştığı, eğitim ortamının zenginleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

10- Akademik beceriler alanında modüldeki kazanımların çok ayrıntılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. Öneriler

Bu araştırmanın sonunda uygulamaya ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

6.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırma sonucunda, uygulamaya yönelik olarak geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır.

1- Öğrencinin performansı ile birlikte aileden alınan bilgilerin video kaydı ya da öğretmenin öğrencinin eğitsel performansı, yeterlilikleri ve ihtiyaçları ile ilgili görüşleriyle desteklenmesinin, aileye becerilerin aşamalarının belirtilmesi önerilebilir.

2- MEBBİS-RAM modülünde günlük yaşam becerileri, sosyal beceriler ve akademik beceriler modüllerinde yer alan kazanımların ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmesi ya da öğrenci ihtiyaçlarına göre kazanım ekleme ve çıkarma konusunda esnek hale getirilmesi önerilebilir.

3- Öğrencinin var olan performansının resmi özel eğitim uygulama okulunda ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki öğretmenlerinin görüşleriyle desteklenmesi önerilebilir.

4- Öğrencinin var olan performansının resmi özel eğitim uygulama okulunda ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki öğretmenlerinin görüşleriyle desteklenmesinin,

MEBBİS-RAM modülünde akademik beceriler alanında yer alan kazanımların öğrenci ihtiyaçlarına göre yeni kazanımlar ekleme konusunda esnek hale getirilmesinin fayda sağlayacağı söylenebilir.

5- Öğrencinin özel eğitime başladığı andan itibaren yeterlilikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda RAM'da, resmi özel eğitim okulunda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde öğrenciyle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin, kurum psikolojik danışmanlarının ve ailesinin süreç boyunca sistemli bir şekilde iletişim halinde olması önerilebilir.

6- Öz bakım becerileri alanıyla ilgili modüldeki kazanımların eğitim ortamında çalışılacaklar, ailelere rehberlik yapılacaklar ve her ikisini de kapsayan kazanımlar olmak üzere üçe ayrılmasının, resmi özel eğitim okulları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sistem üzerinden mevcut fiziksel yapıları ile ilgili bilgilendirme yapmalarının ve uygulamada birlik adına aynı ya da benzer fiziksel yapıya ve bölümlere sahip olmaları önerilebilir.

7- Günlük yaşam becerileri alanıyla ilgili sistem üzerinden mevcut fiziksel yapıları ile ilgili bilgilendirme yapmalarının ve uygulamada birlik adına aynı ya da benzer fiziksel yapıya ve bölümlere sahip olmaları önerilebilir.

8- Bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerin ve idarenin işbirliğiyle eğitim ortamında basit düzenlemelerle sosyal becerilere dönük farklı ortamlar oluşturulabileceği, öğrencilerin gelişimleri doğrultusunda planlı bir şekilde küçük gruplar halinde nöro-tipik gelişim gösteren akranlarıyla ya da farklı sosyal çevrelerde (market, otobüs durağı, sinema v.b.) etkinliklerin planlanması önerilebilir.

6.2.2 İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

Araştırma sonucunda, ileride yapılacak araştırmalara yönelik geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır.

1- Bu araştırma Konya'nın Karatay, Selçuklu ve Meram ilçelerindeki; resmi özel eğitim okullarında, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde, rehberlik ve araştırma merkezlerinde özel eğitim öğretmenleri ile sınırlıdır. Araştırma genellenebilirliğini arttırmak amacıyla farklı illerde çalışan özel eğitim öğretmenleriyle yapılacak çalışmalardan elde edilen bulgularla araştırmanın bulguları karşılaştırılabilir.

2- Bu araştırmanın katılımcılarının bir kısmını resmi özel eğitim okullarından özel eğitim uygulama okullarındaki (I-II. kademe) özel eğitim öğretmenleri oluşturmuştur. İşitme, görme engelliler okulları, özel eğitim meslek okulları gibi diğer resmi özel eğitim okullarındaki özel eğitim ve farklı branşlardan katılımcılarla RAM'larda belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumu ile ilgili görüşlerine yönelik bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akıncioğlu olak, M. (2022). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların eğitsel değerlendirme ve tanılama sũrelerinin incelenmesi*. (Yũksek lisans tezi). <https://acikerisim.erbakan.edu.tr>.
- Al-Yogan, M., Cavendish, W., Cornoldi, C., Fawcett, A. J., Grũnke, M., Hung, L., Jimenez, J. E., Karande, S., van Kraayenoord, C. E., Lucangeli, D., Margalit, M., Montague, M., Tressoldi, P. E. and Vio, C. (2013). The proposed changes for DSM-5 for sld and adhd: International perspectives-Australia, Germany, Greece, India, Israel, Italy, Spain, Taiwan, United Kingdom, and United States. *Journal of Learning Disabilities*, 46 (1), 58-72.
- Azad, G.F., Kim, M., Marcus, S.C., Sheridan, S.M. ve Mandell, D.S. (2016). Parent-teacher communication about children with autism spectrum disorder: an examination of collaborative problem-solving. *Psychology in the Schools*, 53(10), 1071–1084. Doi: 10.1002/pits.21976
- Avcioğlu, H. (2011). Zihin engelliler sınıf oğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamaya ilişkin gũrũřleri. *Ankara Őniversitesi Eğitim Bilimleri Fakũltesi Özel Eğitim Dergisi*, 12(1), 39-53.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum çalışmasına ayrıntılı bir bakış. *Adnan Menderes Őniversitesi Eğitim Fakũltesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Haziran, 3 (1), 1-9.
- Baygũl, A. (2019). *Fen bilimleri oğretmenlerinin olme ve değerlendirme uygulamaları ile oğrencilerinin değerlendirmeye yũnelik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yũksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Őniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitũsũ.
- Baykul, Y. (2000). *Eğitimde ve psikolojide olme: klasik test teorisi ve uygulaması*. Ankara: ŐSYM Yayınları.
- Bigge, J. L., Stump, C. S., Spagna, M. E., & Silberman, R. K. (1999). *Curriculum, assessment, and instruction for students with disabilities*. Wadsworth.
- Bogdan, R. C. and Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theories and methods (5. Baskı)*. Pearson Education, Inc.
- ay, E., Sivrikaya, T. ve Eldeniz etin, M. (2022). Rehberlik araştırma merkezlerinde eğitsel değerlendirme yapan personelin çoklu yetersizliği olan bireyleri değerlendirme sũrelerine ilişkin gũrũřleri. *Van Yũzũncũ Yıl University Journal of Education*, 19(3), 1047-1067.
- Davey, Lynn (1991). The application of case study evaluations. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 2(9).
- Diken, İ. H. (2018). *Özel eğitime gereksinimi olan oğrenciler ve Özel eğitim (16. bs.)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Friend, M. & Cook, L. (2014). *Interactions: Collaboration skills for school professionals*. Pearson.

- Giangureco, M. F., Edelman, S., & Dennis, R. (1991). Common professional practices that interfere with the integrated delivery of related services. *Remedial and Special Education*, 12(2), 16-24. <https://doi.org/10.1177/074193259101200205>
- Güçlü, M., & Bayar, M. (2016). Okul, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Eğitsel Planlama Sürecinde İşbirliği. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences (JILSES)*, 2(6), 309-324.
- Hayes, R., Kyer, B., & Weber, E. (2015). The case study cookbook. Erişim adresi: https://web.wpi.edu/Pubs/Eproject/Available/E-project-121615164731/unrestricted/USPTO_CookbookFinal.pdf (Erişim tarihi: 15 Mayıs).
- Heward, W.L., Alber-Morgan, S. R., & Konrad, M. (2017). *Exceptional children: An introduction to special education (11th ed.)*. Pearson.
- Jensenius, A. R. (2012). Disciplinarity: intra, cross, multi, inter, trans. <http://www.arj.no/2012/03/12/disciplinarity-2/>. Blog
- Kargın, T. (2007). Baş Makale: Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 1-13.
- Maraklı, Ö. (2016). *Rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin eğitsel değerlendirme ve yerleştirmeye bağlı olarak kullanılan modül programlarının uygulanması hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- McGonigel, M. J., Woodruff, G. & Roszmann-Millican, M. (1994). *Meeting early intervention challenges: Issues from birth to three*. Brookes.
- MEB, (2008). *Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] tebliğler dergisi*. <http://dhgm.meb.gov.tr/tebligler-dergisi/2008/2008f.pdf> (Erişim tarihi: 2023, 20 Mart).
- MEB, (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_07072018.pdf (Erişim tarihi: 2023, 20 Mart).
- MEB, (2020). *Milli Eğitim Bakanlığı rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliği*. <https://orgm.meb.gov.tr> (Erişim tarihi: 2023, 20 Mart)
- Öztürk, Y. (2019). *Özel Eğitimde Tanılama ve Değerlendirme Süreci*. Ankara: Pegem Akademi.
- Rubin, H. J. and Rubin, I. S. (2005). *Qualitative interviewing: The art of hearing data. (2. Baskı)*. SAGE: London.
- Sarı, H. (2002). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili öneriler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Scriven, M. (1981). *Evaluation thesaurus (3. Baskı)*. California: Edge Press.

- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2019). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri (7. bs.)*. Anı Yayıncılık: Anı Yayıncılık.
- Şen, A. İ., Şimşek, Ö. F., & Aydın, H. (2018). *Özel eğitimde tanılama süreci: Araçlar, Yöntemler ve Uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, İ. ve Aşkun, E. (2016). Okul, rehberlik ve araştırma merkezleri ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin eğitsel planlama sürecinde işbirliği yapma durumu. *International Online Journal of Educational Sciences*, 8(3), 60-79.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2023). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı. (Erişim tarihi:2023, 07 Haziran).
- U.S. Department of Education. (2014). 36th annual report to congress on the implementation of the individuals with disabilities education act. Washington, D.C.: Education Publications Center.
- Yalçın, M. (2022). *Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin rehberlik ve araştırma merkezi değerlendirme raporları ile öğretmen değerlendirmesi sonuçları arasındaki uyumun incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://acikbilim.yok.gov.tr>.
- Yanık, Ş. (2016). *İşitme yetersizliği olan ilkökul öğrencilerinin kaynaştırma ortamlarına yönlendirme ve yerleştirme süreçlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Yıkılmış, A. ve Yavuz, M. (2022). *Özel eğitimde değerlendirme*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10. bs.)* Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, Y. ve Doğan, M. (2023) Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Tanı, Değerlendirme ve İzleme Süreçlerinin İncelenmesi: İşitme Kayıplı Çocuklar Örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 24(1), 137-157.
- Yurtsever, Ş. (2013). *Eğitsel tanılama ve değerlendirme sürecinde görev alan rehberlik ve araştırma merkezi personelinin karşılaştığı sorunların belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr>.

İNTERNETTEN ERİŞİLEN KAYNAKLAR

<https://orgm.meb.gov.tr/www/egitsel-degerlendirme-ve-tanilama-nedir/icerik/1941>. (Erişim tarihi: 2022, 20 Aralık)

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Özel Eğitim Uygulama Okulunda (I-II. Kademe) Özel Eğitim Öğretmeni Olarak Görev Yapan Katılımcıların Görüşme Formu

Ek 2: Rehberlik ve Araştırma Merkezinde Özel Eğitim Öğretmeni Olarak Görev Yapan Katılımcıların Görüşme Formu

Ek 3: Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Özel Eğitim Öğretmeni Olarak Görev Yapan Katılımcıların Görüşme Formu

YÖNERGE

Merhaba, öncelikle bu görüşmeye zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum. Necmettin Erbakan Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışması kapsamında sizinle ilgili görüşme yapmak istiyorum. Bu görüşmedeki amacım, özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumunu incelemektir. Yapacağımız görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizli kalacaktır. Vermiş olduğunuz bilgiler araştırma dışında kullanılmayacak ve isminiz gizli kalacaktır. Görüşme süresinin yaklaşık 45-50 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum.

Seher BÜYÜKSOYLU

Necmettin Erbakan Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Görüşülen kişinin adı ve soyadı:

Okulu/Kurumu:

Tarih ve saat:

ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA OKULUNDA (I-II. KADEME) ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ OLARAK GÖREV YAPAN KATILIMCILARIN GÖRÜŞME SORULARI

1. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçlar, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarının;

- a. Öz bakım Becerileri amaçları ile uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- b. Günlük Yaşam Becerileri amaçları ile uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- c. Sosyal Beceriler amaçları ile uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- d. İletişim Becerileri amaçları ile uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- e. Akademik Beceriler amaçları ile uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

2. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçlar ve okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarının amaçlarının uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Sebebini açıklayınız.

YÖNERGE

Merhaba, öncelikle bu görüşmeye zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum. Necmettin Erbakan Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışması kapsamında sizinle ilgili görüşme yapmak istiyorum. Bu görüşmedeki amacım, özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumunu incelemektir. Yapacağımız görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizli kalacaktır. Vermiş olduğunuz bilgiler araştırma dışında kullanılmayacak ve isminiz gizli kalacaktır. Görüşme süresinin yaklaşık 45-50 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum.

Seher BÜYÜKSOYLU

Necmettin Erbakan Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Görüşülen kişinin adı ve soyadı:

Okulu/Kurumu:

Tarih ve saat:

REHBERLİK ve ARAŞTIRMA MERKEZİNDE ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ OLARAK GÖREVE YAPAN KATILIMCILARIN GÖRÜŞME SORULARI

1. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen “Öz Bakım Becerileri” ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Sebebini açıklayınız.
1. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen “Günlük Yaşam Becerileri” ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Sebebini açıklayınız.
2. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen “Sosyal Beceriler” ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Sebebini açıklayınız.
3. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen “İletişim Becerileri” ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Sebebini açıklayınız.
4. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen “Akademik Beceriler” ile ilgili amaçların eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Sebebini açıklayınız.

YÖNERGE

Merhaba, öncelikle bu görüşmeye zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum. Necmettin Erbakan Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışması kapsamında sizinle ilgili görüşme yapmak istiyorum. Bu görüşmedeki amacım, özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçların, okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumunu incelemektir. Yapacağımız görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizli kalacaktır. Vermiş olduğunuz bilgiler araştırma dışında kullanılmayacak ve isminiz gizli kalacaktır. Görüşme süresinin yaklaşık 45-50 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum.

Seher BÜYÜKSOYLU

Necmettin Erbakan Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Görüşülen kişinin adı ve soyadı:

Okulu/Kurumu:

Tarih ve saat:

ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİNDE ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ OLARAK GÖREV YAPAN KATILIMCILARIN GÖRÜŞME SORULARI

1. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçlar, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarının;

- a. Öz bakım Becerileri amaçları ile uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- b. Günlük Yaşam Becerileri amaçları ile uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- c. Sosyal Beceriler amaçları ile uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- d. İletişim Becerileri amaçları ile uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- e. Akademik Beceriler amaçları ile uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

2. Özel eğitim öğrencilerine, rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen modüllerin öğrencinin öğrenim ihtiyaçlarıyla uyumu ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Sebebini açıklayınız.